

№ 65 (20578) 2014-рэ илъэс ГЪУБДЖ МЭЛЫЛЪФЭГЪУМ и 8

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

<u>Мэлылъфэгъум</u>

<u>и 8-р — дзэ</u>

комиссариатхэм мехеІшыфоІк я Маф

Адыгэ Республикэм идзэ комиссариатхэм я Іофыш Іэхэу ыкІи яветеранхэу льытэныгьэ зыфэтшІыхэрэр!

Шъуисэнэхьат епхыгъэ мэфэкlым фэшl тыгу къыддеlэу тышъуфэгушю!

Дзэм епхыгъэ юфыгъохэм язэш Іохынк Іэ, къэралыгъом игъэпытэнкІэ, Урысыем ифедэхэм якъэухъумэнкІэ Іофэу жъугъэцак Іэрэм мэхьанэшхо и І. Дзэ комиссариатхэм я юфышІэхэм ныбжьыкІэхэр дзэ къулыкъум щэгъэнхэмкІэ, дзэ къулыкъуш Іэхэр социальнэу ухъумэгъэнхэмк Іэ пшъэрылъэу яІэхэр дэгьоу агьэцакІэх, Урысые Федерацием и УІэшыгьэ КІуачІэхэм ядзэхэм къулыкъу ащызыхьыщтхэм якъэгъотын, мэхьанэшхо зи і къэралыгьо пшъэрылъхэм язэшІохын яІахьышхо хашІыхьэ.

Урысыем идзэрэ ифлотрэ зэхъок Іыныгъэхэр афэш ІыгъэнхэмкІэ, дзэ къулыкъум мэхьанэу иІэм зыкъегъэІэтыгъэнымкІэ, лъэпкъ щынэгъончъагъэм игъэпытэнкІэ къэралыгъом икІэгъэкъон пытэу тапэкІи шъузэрэщытыщтым тицыхьэ тель.

Ныбджэгъу лъап Іэхэр, псауныгъэ пытэ шъуиІэнэу, шъуиунэгъо Іофхэр зэпыфэнхэу, Адыгэ Республикэми, зэдыти Хэгъэгушхоу Урысые Федерациеми апае гъэхъэгъак Іэхэр шъушІынэу тышъуфэльаю!

> Адыгэ Республикэм и Ліышъхьэу ТХЬАКІУЩЫНЭ Аслъан Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ

Зэпхыныгъэр агъэпытэщт

Адыгэ Республикэм и Ліышъхьэу Тхьакіущынэ Асльан Пшызэ къэзэкъыдзэм и Мыекъопэ къэзэкъ отдел иатаманэу Александр Даниловым тыгъуасэ Іофшіэгъу зэіукіэгъу дыриіагъ. Ащ хэлэжьагъэх АР-м и Премьер-министрэу Къумпіыл Мурат, АР-м и Ліышъхьэрэ министрэхэм я Кабинетрэ я Администрацие ипащэу Владислав Федоровыр, АР-м льэпкь юфхэмкіэ, іэкіыб кьэралхэм ащыпсэурэ тильэпкьэгьухэм адыряю зэпхыныгьэхэмкю ыки кьэбар жъугъэм иамалхэмкіэ и Комитет ипащэу Шъхьэлэхьо Аскэр.

2013-рэ илъэсым ІофшІэнхэу зэшіуахынхэ алъэкіыгъэхэр ыкІи гумэкІыгъоу яІэхэр гъэрекІо бжыхьэ атаманэу хадзыгъэ Александр Даниловым къы-Іотагъэх.

Шытхьэлэ, Апшеронскэ, Мос-

товской районхэм, Мыекъуапэ ыкІи Адыгэ Республикэм ирайон зэфэшъхьафхэм якъэзэкъ обществэхэм ахахьэхэу непэ Мыекъопэ къэзэкъ отделым нэбгырэ мини 4-м ехъу хэт. Атаманым къызэриІуа-

гъэмкіэ, мэхьанэшхо зиіэ Іофтхьабзэу Адыгеим щызэхащэхэрэм ахэр ахэлажьэх, ныбжьыкІэхэм яхэгьэгу шІу ягьэлъэгъугъэным фэлажьэх.

Къырым ыкІи Севастополь ащыпсэухэрэм ящынэгъончъагьэ къэухъумэгьэным пае ежь яшІоигъоныгъэкІэ Мыекъопэ къэзэкъ отделым хэт нэбгыри 120-рэ ащ кІогьагьэ. Къырым Автоном Республикэм иминистрэхэм я Совет республикэм икІыгъэ ліыкІохэм осэшіу къафишІыгь ыкІи щытхъу тхыльхэр къафигъэшъошагъэх. Александр Даниловым я 3-рэ степень зи-Іэ медалэу «За выдающийся вклад в развитие Кубани» зыфигорэр къыратыгъ.

АР-м и Ліышъхьэу Тхьакіу-

щынэ Аслъан ащкІэ атаманым фэгушІуагъ ыкІи къэзэкъхэм Іофэу ашІэрэм мэхьанэшхо зэриІэр къыхигъэщыгъ. ЯщыкІагъэмкіэ тапэкіи Іэпыіэгъу зэрэфэхъущтхэр къыІуагъ. Программэ гъэнэфагъэм къыдыхэлъытагъэу 2010 — 2013-рэ илъэсхэм республикэм икъэзэкъ обществэхэм сомэ миллиони 3,66-рэ афатІупщыгъ. Мы илъэсым республикэм икъэралыгъо программэкІэ сомэ мин 400 аратынэу агъэнафэ.

– Тизэпхыныгъэ нахь дгъэпытэн, тию зэхэлъэу юф зэдэтшІэн фае. Нахьыбэрэ тызэ-ІукІэщт ыкІи гумэкІыгъоу къэуцухэрэм хэкІыпІэу яІэхэм тызэдяусэщт, — къыІуагъ ТхьакІущынэ Аслъан зэІукІэм зэфэхьысыжьхэр къыфишІыхэзэ.

ПІАТІЫКЪО Анет.

Адыгеим и ЛІышъхьэ шэмбэт шІыхьафым

хэлэжьагъ

Мэлылъфэгъум и 5-м къалэу Мыекъуапэ шэмбэт шІыхьаф щыкІуагъ. Адыгеим и ЛІышъхьэ иунашъо тетэу республикэм ипсэупІэхэр нахь зэтегьэпсыхьэгъэнхэмкІэ ыкІи укъэбзыгъэнхэмкІэ мэлылъфэгъу мазэм къыкІоцІ Іофтхьабзэу зэрахьащтхэм къахиубытэу ар зэхащагъ. Мэлылъфэгъу мазэм къыкІоцІ ащ фэдэ Іофтхьабзэхэр -идинум — мехефам унефем пальнэ районхэмрэ Адыгэкъалэрэ, тхьамафэ зытешІэкІэ шэмбэтым къалэу Мыекъуапэ ащызэрахьащтых.

Мы илъэсыр къызихьагъэм къыщегъэжьагъэу республикэм икъэлэ шъхьаІэ ятІонэрэу шІыхьаф шызэхащагь. Хабзэ зэрэхъугъэу, Мыекъуапэ игъэкъэбзэнрэ изэтегьэпсыхьанрэ фэгъэзагъэхэр къэлэ предприятиехэр, организациехэр, хабзэм икъэралыгъо, имуниципальнэ къулыкъухэр, депутатхэр, общественникхэр, къэлэдэсхэр арых.

Адыгеим и ЛІышъхьэ мы шІыхьафым хэлэжьагь. ТхьакІущынэ Аслъан журналистхэм къазэрафиІотагъэмкІэ, республикэм иІэшъхьэтетхэм псэупІэхэр къэбзэнхэм лъэшэу анаІэ тырагъэты ыкІи мы лъэныкъомкІэ Іофэу ашІэрэр лъагъэкІотэщт.

– Анахь шъхьаІэр япредприятиехэм, ящагухэм, япсэупІэхэм ябысымхэу зэрэщытхэр цІыфхэм зэхашІэныр ыкІи ахэр къэбзэнхэм фэгумэкІынхэр, зы--иех мехеплын еспефенеслымыш хэр ащырамытэкъунхэр, чъыг ціыкіухэр агъэтіысынхэр ары. Мы ІофымкІэ тапэкІи тадеІэщт, ау анахьэу тынаІэ зытедгьэтын фаер коллективхэмрэ цІыфхэм-

рэ язэхэшІыкІ зыкъегъэІэтыгъэныр ары, — къыlуагъ Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэ.

ТхьакІущынэ Аслъан шІыхьафым хэлажьэзэ, къалэм изэтегъэпсыхьан фэгъэхьыгъэ ІофыгьохэмкІэ цІыфхэм адэгущыІагь. Ахэр зыгъэгумэкІыщтыгъэ ІофыгъохэмкІэ республикэм и ЛІышъхьэ къалэу Мыекъуапэ

имэрэу Александр Наролиным пшъэрылъ гъэнэфагъэхэр фишІыгъэх. Мэлылъфэгъум и 26-м республикэм ипсэупІэхэм адэсхэр зэкІэ зыхэлэжьэщт шІыхьафымкІэ мэзэ Іофтхьабзэхэр аухыщтых.

> Адыгэ Республикэм и Пышьхьэ ипресс-къулыкъу

Гумэк і ыгъохэр уушъэфынхэу щытэп

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет хэтхэм ІофшІэгьу зэхэсыгьо тыгьуасэ яІагь. Ар зэрищагь АР-м и Премьерминистрэу КъумпІыл Мурат.

Анахь шъхьа ву зытегущы-Іагъэхэр Адыгэ Республикэм социальнэ-экономикэ хэхъоныгъэхэр егъэшІыгъэнхэмкІэ Іофыминистрэм ынаІэ зытыригъэтыгъэр бюджет учреждениехэм яюфшіэн нахьышіу шіыгьэнымкіэ шІэгьэн фаехэр ыкІи социальнэ лъэныкъом Іоф щызышІэхэрэм

алъэкІыгъэр ары.

Зэхэсыгьом министрэхэм Іофэу ашІагъэм изэфэхьысыжьхэр къыщашІыгъэх. Ахэм къызэраlуагъэхэмкlэ, экономикэм къэгъэлъэгъон шъхьаІэхэмкІэ хэхъоныгъэхэр ешІых, организациехэм зэкlэмкlи сомэ милгьохэр арых. Анахьэу Премьер- лиард 16,6-рэ къырагьэк ок Іыгь, промышленнэ индексыр процент . 123,5-м ехъугъ, мэкъумэщ производствэр — проценти 106,2рэ. Зэхэубытэгъэ бюджетым федэу къихьагъэр проценти 104-м ялэжьапкіэ къэіэтыгъэнымкіэ кіэхьагъ ыкіи ар сомэ мил-

блэкІыгъэ илъэсым зэшІуахын лиард 1,9-м нэсыгъ. ІофшІапІэ зимыІэхэм япчъагъэ процент 1.3-м нэсы.

Культурэм и Илъэсэу агъэнэфагьэм къыдыхэлъытагьэу республикэм Іофтхьэбзэ 40 фэдиз щырагъэкІокІын гухэлъ щыІ. Культурэм иучреждениехэм хэхъоныгъэхэр ашІынхэм фэшІ федеральнэ программэхэм ахэлэжьэнхэмкІэ сомэ миллион 50 фэдиз зытефэрэ тхылъхэр къатыгьэх. Псауныгьэм икъэухьумэн ылъэныкъокІи гухэлъэу щыІэхэм ащыщ кІэлэцІыкІухэм япсауныгьэ изэтегьэуцожьын тегьэпсы-

хьэгьэ гупчэ къызэlухыгьэныр. ЧъыІэу щыІагьэм пхъэшъхьэмышъхьэ чъыгхэм иягъэу аригъэкІыгъэр, былымышъхьэхэм ыкІи ахэм щэу къахьыжьырэм

къызэращык агъэр тэрэзэу зэ-

хэфыгъэнхэ зэрэфаем Премьерминистрэм ана!э тыраригьэдзагь. Гурыт еджапІэхэм егъэджэнхэр зэращызэхэщагъэм ыкlи кіэлэеджакіохэм шіэныгъэу арагъэгъотырэм хэгъэхъогъэным, медицинэ учреждениехэр зыщыкІэхэрэ специалистхэр игъэ-

къугъэнхэм ыкІи гьогухэм язытет шапхъэхэм адиштэу шІыгъэным алъэныкъокІэ пшъэрылъ гъэнэфагъэхэр къафишІыгъэх КъумпІыл Мурат.

Цыфхэм ящыІэкІэ-псэукІэ нахьышІу шІыгьэныр ары АР-м игъэцэкІэкІо хэбзэ къулыкъухэм анахьэу анаІэ зытырагъэтын фаер. Мы лъэныкъомкІэ зэшІотхын тлъэкІыгъэр мымакІэми, Іоф зыдэтшІэн фаеу щыІэр бэ. Анахьэу ар къызыщылъагьорэр муниципальнэ гъэпсыкІэ зиІэ къэлэ ыкІи районхэм яадминистрациехэм япащэхэм мы илъэсым изэфэхьысыжьэу къашІыгъэхэр ары. Ащ къыхэкІыкІэ гумэкІыгъоу, щыкІагъэу къэуцухэрэр тымыушъэфхэу, ахэр зэрэдэдгъэзыжьыщтым тыпылъын фае, — къыІуагъ КъумпІыл Мурат.

КІАРЭ Фатим.

2 Д Адыгэ макь

ФедэкъэкІуапІэхэм къахэхъощт

Къихьащт илъэсым имэлылъфэгъу мазэ ехъулізу Мыекъопэ районым хъызмэтшіэпіакіэ къыщызэіуа-хыщт. Корпорациеу «Волма» зыфиюрэр ащ дэлажьэ. Гипсыр зылъэпсэ псэолъапхъэхэмрэ зэхэшіы-хьагъэхэмрэ якъыдэгъэкіын хъызмэтшіапіэр тегъэпсыхьэгъэщт. Зыдэщытыщтыр псэупізу Каменномостскэр, гипс мыжъохэр къызщычіахырэм дэжь. Мы илъэсым ыкіэм ехъулізу псэолъэшіыныр къаухынэу пащэхэм къаю, псэолъэшіхэм чэзыуитюу юф ашіэ.

Заводым ишіынкіз зэзэгьыныгьэм 2013-рэ ильэсым Шьачэ щыкіогьэ инвестиционнэ форумым щыкіэтхагьэх. Ильэс нахь текіыгьэп, ау чіыпіэм зэхьокіыныгьэшхохэр щыхъугьэх. Ар зишіуагьэр республикэм ипащэхэм зэзэгьыныгьэм къыдыхэльытэгьэ шапхьэхэр зэрагьэцэкіагьэхэр ары. Энергокъэкіуапіэхэм, нэмыкі коммуникациехэм якъещэліэн зэшіуахыгь.

Къызызэlуахыкlэ, loфшlэпlэ чlыпlэ 200-м кlахьэу цlыфхэм щагъотыщт. Хъызмэтшlапlэу «Волма-Мыекъуапэ» зыфиlорэм ипащэу Сергей Васильевым къызэрэхигъэщыгъэмкlэ, «Волмэм» къыдигъэкlхэрэр къабзэх, шlой къызпыкlхэрэм ащыщхэп. Урысыем чlыпlэшхуи щиубытыгъах. Джырэкlэ тикъэралыгъо щашlырэ е гъэцэкlэжьынхэр зыщыкlорэ псэуалъэ пэпчъ мыщ къыщыдагъэкlыхэрэр щагъэфедэ пlоми ухэукъощтэп. Псэо-

лъэшІынымкІэ ящыкІэгъэ зэхэгьэкІухьагьэхэм якъыдэгьэкІынкІэ агъэфедэщт Іэмэ-псымэхэр аужырэ шапхъэхэм адиштэштых. Дунаим щызэлъашІэгъэ хъызмэтшІапІэхэу Тыркуем, Францием, Финляндием арытхэм ахэр къащыдагъэкІых. Арэу щытми, псэуалъэр районым къызиуцокІэ, тыкъэзыуцухьэрэ дунаим зэрар ригъэкІыщтмэ цІыфхэр егьэгумэкІых. Ащ фэдэ хъун ымылъэкІыщтэу «Волма-Мыекъуапэм» ипащэ къеlo. «Жьым изы кубометрэ зы сэпацэ хахьэми ары», -къыхегъэщы ащ. Жьым икъэбзагъи, ежь хъызмэтшІапІэм илэжьакІи районым шыпсэухэрэр арых дэгъоу зэхэзышІэщтыр. Ащ Іофшіапіэ щызыгьотыщтхэм янахьыбэр икъоджэдэсхэм ащыщыщтхэу Сергей Васильевым къыІуагъ. Іоф зыдехалихтк мехоалиошие еш аштэхэу рагъэжьэгъах. Псэолъапхъэхэм адэлэжьэрэ хъызмэтшlапlэхэри lофшlэнхэм якlэух ежэх.

Іофшіэнхэр зэрэкіорэм тегъэразэ. ИщыкІэгъэ Іэмэ-псымэхэри игъом къащэх. ПсынкІэу аухынэу тыфай. Нахьыжьэу къыдэгъэкІыжьыныр рагъажьэмэ, псэолъапхъэхэр зыхашІыкІышт гипс мыжьохэр къафэдгьэсыщтых. Республикэм мы хъызмэтшІапІэр зэрэщашІырэр тэркіи федэ, ціыфхэмкіи дэгъу, сыда пІомэ псэолъапхъэм ыуаси нахь макіэ зэрэхъущтыр нафэ, — elo «Нерудстройком» зыфиюрэ хъызмэтшапіэм ипащэхэм ясовет итхьаматэу Александр Колесниковым.

«Волма-Мыекъуапэм» ишіын иапэрэ Іахь мы илъэсым ыкіэхэм аухыщт. Уплъэкіун зэфэшъхьафхэм ауж, 2015-рэ илъэсым игъатхэ, иіофшіэни ригъэжьэщт. Нэужым ятіонэрэ Іахьыр аублэнэу агъэнафэ.

Апэрэ Іахьым ишІын сомэ миллиардым ехъу хэхьащт. Ар заухыкІэ, псэольэпхьэ гьушьэ зэхэгъэкІухьагъэхэр ыкІи пазогребневэ плитэхэр къышІыщтых, ятІонэрэр къызагьэуцукІэ, гипсокартоныр къыдигъэк вщт. ХъызмэтшІапІэм зэкІэмкІи къышІынэу щытым зытехьэкІэ, «Волма-Мыекъуапэм» республикэ ыкІи район бюджетхэм илъэсым аригъэхьащтыр сомэ миллион 50 — 80 фэдизыщтэу къалъытэ. Лъэныкъо пстэумкІи федэкъэкІопІэ хъызмэтшІапІэр затыщтымкІэ уахътэу гъэнэфагъэм бламыгъэкІынэу ащ дэлажьэхэрэм гугъапІэ къаты.

ЦЭЙ Замир.

ІОФШІЭНЫР

Зичэзыу зэфэхьысыжьхэм Късгъэлъсгъорэр 1,3-у къэнэжыгь. Ащ къик ырэр юф зышлы зылъэк ыщтэу рес-

Адыгэ Республикэм ціыфхэм Іофшіэн ягъэгъотыгъэнымкіэ икъулыкъу и Гъэіорышіапіэ ышіырэ зэфэхьысыжьхэм атегъэпсыкіыгъэу зигугъу къэтшіыщт пчъагъэхэмкіэ Іофшіэн зимыіэ къытхэмытыжьэу къэдгъэльагъорэп, ащ фэдэ гухэлъи тиіэп. Іофыр зыфэгъэхьыгъэр Іофшіэн зимыізу официальнуу атхыхэрэм ягугъу къэшіыгъэныр

ары ныіэп. Аужырэ тхьамафэм, нэмыкізу къэпіон хъумэ, гъэтхапэм и 26-м къыщыублагъзу мэлылъфэгъум и 1-м нэсырэ піалъэм, іофшіэн зимыізхэм япчъагъэ зэрэхъущтыгъэм ехьыліэгъэ къэбарэу къытлъагъэізсыгъэм къызэригъэлъагъорэмкіэ, процент пчъагъэмкіз ахэм ябагъэ ыпэрэ тхьамафэм зэрэщытыгъэм фэдэу процент

Іоф зышІэн зылъэкІыщтэу республикэм щыпсэухэрэм япроцент 1,3-р ІофшІэн ямыІэу официальнэу зэратхыгъэр ары. КъэтІогъэ тхьамафэм къыкІоцІ учетым хэтхэм япчъагъэ нэбгырэ 2694-м шюкыгъэп, а палъэм къыкІоцІ нэбгырэ 88-мэ Іофшіэн ямыі у альытагь. Ахэм ащыщхэу нэбгыри 3-р ІофшІапіэхэр зэрэзэфашыжьхэрэм е аlутхэр нахь макlэ зэрашlыхэрэм къыхэкІэу къыІуагъэкІыгъэхэм ащыщых. Тхьамафэм къыкіоці телъхьэпіэ зэфэшъхьафхэм апкъ къикІэу нэбгыри 145-рэ учетым хагъэкІыжьыгь. Піэлъэ кіэкікіэ Іофшіапіэхэр къызэрэуцущтхэм е аіутхэр нахь макіэ ашіынэу зэрагъэнэфагъэм яхьылІэгъэ къэбархэр тхьамафэм къыкооц организации 5-мэ гъэ орыш ап 1 эү зыціэ къетіуагьэм къылъагьэіэсыгъэх. Ащ уплъэкІунхэр лъегъэкІуатэх, джащ фэдэу хэбзэгъэуцугъэхэм атегъэпсыкІыгъэу ІофшІэн зимыІэхэр учетым хегъэуцох.

СЭХЪУТЭ Нурбый.

Миллионер тхьапша тиlэр?

Хэтрэ ціыфи Іофшіапіэ зыіухьэкіэ, къыгъахъэрэм зэрэхигъэхьощтым егупшысэ. Унэу зэрысыр ыгъэ-дэхэным, аужырэ шапхъэхэм адиштэу машинэ ыщэфыным, льапізу, зэкіужьэу зифэпэным кіэмыхъопсырэр зырыз дэд. Ау ащ фэдэ щыіакіэ уиіэным фэші макіэп мылъкоу къыпіэкіэхьан фаер. Мыхэм къапкъырыкіырэ упчіэ къзуцу. Адыгеим миллионер тхьапша къыщалъытэрэр? Блэкіыгъэ илъэсхэм ябгъапшэмэ, мыгъэ ахэр нахьыбэ хъугъэха?

Мы ведомствэм къызэрэхигъэщырэмкіэ, 2013-рэ илъэсым изэфэхьысыжьхэр ышіынхэмкіэ джыри мазэм ехъу щыі, а уахъ-

тэм къыкlоці пчъагъэм зэхъокlыныгъэ фэхъун ылъэкlыщт. Статистикэм къызэригъэлъагъорэмкlэ, 2012-рэ илъэсым Адыгеим миллионер 535-рэ щатхыгъагъ, ащыгъум сомэ миллионым къыщегъэжьагъэу миллиони 10-м нэс федэ къызlэкlэхьагъэхэм япчъагъэ 488-рэ хъущтыгъэ. Нэбгырэ 41-мэ сомэ миллиони 10-м къыщегъэжьагъэу 100-м нэс яlэу къагъэлъэгъогъагъ.

(Тикорр.).

Зэрарыр сомэ миллион 40-м ехъугъ

Коммерцием епхыгъэ фирмау Іоф зышІэрэм ипащэ бзэджэшІагъэ зэрихьагъэу Адыгэ Республикэм хэгъэгу кІоці ІофхэмкІэ и Министерствэ иследственнэ гъэІорышІапІэ ыгъэунэфыгъ. Краснодар краим щыщ хъулъфыгъэу илъэс 27-рэ зыныбжым уголовнэ Іоф къыфызэІуахыгъ. Тэхъутэмыкъое район хъыкумым иунашъокІэ следствиер окІофэ нэс бзэджэшІагъэ зезыхьагъэхэр зыщаІыгъырэм ар чІэсыщт.

Унэ зэтет псэупіэхэм яшіын изы іахь хэльэу хэбзэгьэуцугьэм димыштэрэ зэзэгьыныгьэхэр гьэрекіо, гьатхэм ащышіыгьагьэх, ціыфыби ыгьэпціагь. Нэбгырэ 40-мэ зэрар арихыгь, зэкіэмкіи ар сомэмиллион 40-м ехъу.

ЦІыфхэм яахъщэхэр аратыжьынхэм фэші хъулъфыгъэм имылъку ыгъэфедэн фимытэу хьыкумым унашъо ышіыгъ. Мы Іофым изэхэфын джыри лъагъэкіуатэ.

Шапхъэхэр аукъох

Гъэтхапэм и 24-м къыщегъэжьагъэу и 30-м нэс Адыгэ Республикэм хэгъэгу кіоці іофхэмкіэ и Министерствэ гъогурыкіоныр щынэгъончъэнымкіэ икъэралыгъо инспекцие шапхъэу щыіэхэр гъогогъу 2898-рэ аукъуагъэу къыхигъэщыгъ. Ешъуагъэу рулым кіэрысыгъэу нэбгырэ 17, медицинэ уплъэкіунхэр язымыгъэшіыгъэ водитель 40 агъэунэфыгъэх. Ахэм административнэ пшъэдэкіыжь арагъэхьынэу атыралъхьагъ. Псынкізу зэрэзекіохэрэм къыхэкіыкіз водитель 910-мэ тазырхэр атыралъхьагъэх.

Ыпэкіэ атыралъхьэгъэ тазырхэр зымытыжыыгьэхэр гьогу-патруль къулыкъум иіофышіэхэм мафэ къэс къыхагъэщыгьэх ыкіи ахэм пшъэдэкіыжь арагъэхьыгъ. Мэфи 7-м къыкіоці ащ фэдэ хэбзэукъуагъэ зезыхьэгъэ нэбгырэ 42-рэ къыха-

Ыпэкіэ атыралъхьэгъэ та- гъэщыгъ. Ахъщэ тазыр зэраірхэр зымытыжьыгъэхэр гъо- тыралъхьагъэм нэмыкіэу агъэ--патруль къулыкъум иіофы- тіысыгъэхэри ахэм къахэкіыгъ.

Джащ фэдэу мыгъэунэфыгъэ зэпырыкіыпіэм техьэгъэ лъэсрыкіо нэбгыри 109-мэ административнэ протоколхэр афызэхагъэуцуагъэх.

ЫшІагъэм еуцоліэжьыгъ

Къэралыгъо тын лъапіэхэр зытыгъугъэу алъытэщтыгъэ бзэджашіэр мы мафэхэм полицием икъулыкъушіэхэм къаубытыгъ. Мы бзэджэшіагъэм епхыгъэу АР-м хэгъэгу кіоці іофхэмкіэ и Министерствэ иотделэу Мыекъуапэ щыіэм уголовнэ іоф къызэіуихыгъ. Зэрагъэунэфыгъэмкіэ, гъэтхапэм и 25-м, ма-

фэм, дзэ къулыкъум иветеранэу, илъэс 55-рэ зыныбжь хъулъфыгъэу Мыекъуапэ щыпсэурэм иунэ ихьагъэх. Унэм зи зэримысыр къызфигъэфеди, къэралыгъо тынэу 5, ахъщэ, дышъэм хэшіыкіыгъэ хьап-щыпхэр бзэджашіэм ыштэхи, зигъэбылъыжьыгъ.

Зэбытыяжыны. ХэбзэухъумэкІо къулыкъум зэхищэгьэ Іофтхьабзэхэм яшІуагьэкіэ, бзэджэшІагьэ зезыхьагьэр кьаубытыгь. Оперативникхэм уплъэкІунхэр рагьэкІокіыхэзэ къызэрэнэфагьэмкіэ, илъэс 34-рэ зыныбжь хъульфыгьэр ыпэкіи тыгьощтыгь. Ар ышІагьэм еуцоліэжьыгь, ытыгьугьэхэр зием ратыжыыгьэх

Хьачмамыкъо Азэмат

Іофтхьабзэр къызэІуихыгъ ыкІи зэрищагь Теуцожь районым инароднэ депутатхэм я Совет итхьаматэу ПчыхьалІыкъо Аюбэ. 2013-рэ илъэсым мы муниципальнэ псэупІэм хэхъоныгъэу ышІыгъэхэм, тапэкІэ пшъэрылъэу зыфигъэуцужьыхэрэм, щыкІагъэу иІэхэм афэгъэхьыгъэу игъэкІотыгъэ гущыІэ къышІыгъ Теуцожь районым иадминистрацие ипащэу Хьачмамыкъо Азэмат. Ащ къызэриІуагъэмкІэ, районым ыкІи ащ щылэжьэхэрэ къулыкъу зэфэшъхьафхэм анахь пшъэрылъ шъхьаІэу зыфагъэуцужьырэр ціыфхэм ящыіэкіэ-псэукіэ нахьышІу шІыгьэныр ары. Ащ дакІоу икІыгъэ илъэсым анахьэу анаІэ зытырагъэтыгъэр экономикэм илъэныкъо зэфэшъхьаф--неспишестя дехестиностех мех хэр ары. 2013-рэ илъэсым районым иэкономикэ хэхъоныгъэхэр ышынхэмкіз анахь пъэныкъо шъхьа эхэм ащыщэу мэкъумэщ хъызмэтым ылъэныкъокІэ -е-га мехеівде дехуішележест гушхох. Анахьэу лэжьыгьэм иlухыжьынкІэ къэгъэлъэгьон дэгъухэр зэряlэхэр, ащкlэ хэхъоныгъэхэр ашІынхэ зэралъэкІыгъэр пащэм къыІуагъ. ГущыІэм пае, зэкіэ хъызмэтшіапізу районым итхэм чІыгу гектар мин 14-м ехъумэ лэжьыгъэ тонн мин 65-м нахьыбэ къатырахыжьыгь. Гурытымкіэ зы гектарым центнер 44,7-рэ къырагъэтыгъ. Мы аужырэ илъэс 20-м къыкіоці апэрэу мыщ фэдэ къэгъэлъэгъонышІухэр районым ышІыгъэх. Джащ фэдэу бжыхьэсэ лэжьыгъэхэм яІухыжьынкІэ районым имэкъумэщышІэхэм апэрэ чІыпІэр къыдахыгъ. Мыщ фэдэ кіэух дэгъум къыфэкіонхэмкіэ анахьэу зиlахьышlу хэлъхэу пащэм къыхигъэщыгъэхэр зэфэшІыгъэ Іахьзэхэлъ обществэу «Киево-Жураки» ыкІи пшъэдэкІыжьэу ыхьырэмкІэ гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зиІэ обществэу «Синдика-Агро» зыфиІохэрэр арых. Мыхэм зы гектарым гурытымкІэ лэжьыгьэ центнер 52 — 53-рэ къырагъэтын

Былымхъчным ылъэныкъокІи зыпкъитыныгъэ иІэу районым хэхъоныгъэхэр ешІых. ЗэфэшІыгъэ Іахьзэхэлъ обществэу «Киево-Жураки» зыфиІорэм къохэр зыщаІыгъырэ ятІонэрэ комплексыр ыгъэпсыгъ, ащ ишІуагъэкІэ къо пчъагъэу аІыгъырэм фэдитіукіэ хэхъуагъ ыкІи ар шъхьэ мин 54-м къырагъэхъугъ. Ащ дакІоу лыми хэхъуагъ, гъэрекІо елъытыгъэмэ, центнер мин 95-рэ къырагъэхъугъ.

алъэкІыгъ.

Джащ фэдэу блэкІыгъэ илъэсым сомэ миллион 525-рэ зытефэгъэ промышленнэ продукцие къыдагъэкІыгъ. 2012рэ илъэсым егъэпшагъэмэ, а пчъагъэр фэдитlукІэ нахьыб. РайонымкІэ процент 30-м кІахьэу зипродукцие нахьыбэу къыдэзыгъэкІэу пащэм къыхиХэбзэгъэуцугъэу щыюм къызэрэдильытэу, республикэм ирайонхэм янароднэ депутатхэм ясоветхэм 2013-рэ ильэсэу икІыгьэм яюфшіэн зыфэдагьэр зыщызэфахьысыжьырэ зэхэсыгъохэр муниципальнэ псэупІэхэм ащэкіох. Джащ фэдэ зэіукіэ Теуцожь районым джырэблагъэ щыкіуагъ. Ащ июфшіэн хэлэжьагь Адыгэ Республикэм и Премьерминистрэу Къумпіыл Мурат.

КъумпІыл Мурат

ЛъыкІотэнхэмкІэ амалышlу яl

гъэщыгъэр пшъэдэк ыжьэу ыхьырэмкІэ гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зиІэ обществэу «Дортрансервис» зыфиlорэр ары.

Бизнес цІыкІумрэ гурытымрэ хэхъоныгъэхэр ашІынхэм фэюорышерэ муниципальнэ программэу щыІэм ишІуагъэкІэ блэкІыгъэ илъэсым унэе предпринимательхэм ахъщэ Іэпы-Іэгъоу сомэ миллионрэ мин 300-рэ аратыгъ.

Экономикэм илъэныкъо зэфэшъхьафхэм зыпкъ итэу хэхъоныгъэхэр ашІынхэмкІэ анахьэу зишІуагъэ къакІоу пащэм къы-Іуагьэр инвестициеу ащ къыхалъхьэрэр ары. Теуцожь районым гъэрекІо ащ фэдэ инвестиционнэ проекти 5 фэдиз щагъэцэкІагъ. Ахэр: мэкъумэщ комплексэу «Киево-Жураки» зыфиюорэм сомэ миллиардрэ миллион 540-рэ зытефагъэу къохэр зыщагъэхъурэ ятІонэрэ комплексэу агъэпсыгъэр, пшъэдэкІыжьэу ахьырэмкІэ гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зиІэ обществэхэу «Бакиринтернейшнлстрой»(сатыу гупчэу «Империум» зыфиюрэм игъэпсын сомэ миллион 440-рэ къыхилъхьагь), «Золотой век» (къутырэу Шевченкэм шъхьал ыкІи элеватор цыкіу щагъэпсынхэмкІэ сомэ миллиони 115-рэ инвестициеу къыхилъхьагъ), «Цветущий сад» (хэтэрыкІхэр ыкІи пхъэшъхьэ-мышъхьэхэр псынкізу зыщагьэщтырэ гьэучъыІэлъэ камерэу тонн мини 120-рэ зыдафэрэм игъэпсын сомэ миллион 45-рэ тефагъ), «РентаТракЦентр» (автомобильхэм ясервис гупч) арых.

ИкІыгъэ илъэсым «Киево-Жураки» зыфиlорэм сомэ миллионрэ мин 320-рэ хэбзэlахьэу бюджетым ригьэхьагьэмэ, джы инвестиционнэ зэзэгъыныгъэу зэдашІыгъэмкІэ сомэ миллион 30-м ехъурэ хэбзэlахь къытынэу щэгугъых. Джащ фэдэу мы мэфэ благъэхэм сатыу гупчэу «Империум» зыфиlорэм иІофшІэн ригъэжьэнэу щыт.

2013-рэ илъэсым, гухэлъ гъэнэфагьэ зиІэ федеральнэ программэу «Къуаджэм социальэ хэхъоныгъэ ышІыныр» зыфи-Іорэм ишіуагъэкіэ, къуаджэхэу Тыгъургъойрэ Къунчыкъохьаблэрэ фельдшер-мамыку ІэзапІэхэр ащагъэпсыгъэх. Ахэм яшІын сомэ миллиони 5-рэ мин 940-рэ тырагъэкІодагъ. Джащ фэдэу километри 3,8-рэ зикІыхьэгъэ псырыкІуапІэу сомэ миллиони 5-м ехъу зытефагъэр къутырэу Шевченкэм щагъэпсыгь. Ащ нэмыкІэу мылъкушхо зыпэІуагъэхьагъэхэм ащыщ псыхъохэу Пшызэрэ Псэкъупсэрэ ателъ лъэмыджхэм ягъэцэкІэжьын. Мыхэм язэтегъэпсыхьажьын зэкlэмкlи сомэ миллион 439-м ехъу пэІуагъэхьагъ. Бюджет ахъщэу сомэ миллион 13-м ехъу зытефэгъэ котельнэр поселкэу Лъэустэнхьаблэ щагъэпсыгъ.

Анахьэу анаlэ зытырагъэ тыгъэр хэбзэlахь ыкlи мыхэбзэlахь тынхэр игъом чlыпlэ бюджетым игъэхьэгъэнхэр ары. 2013-рэ илъэсым къыкіоці муниципальнэ гъэпсыкіэ зиіэ псэупіэм ибюджет федэу къихьагъэр сомэ миллион 317-м ехъу. Гухэлъэу яlагъэр проценти 100,4-м кlахьэу гъэцэкіагъэ хъугъэ. Теуцожь районым хэхъоныгъэхэр ышіынхэм фэіорышіэрэ программэхэм ягъэцэкіэн зэкіэмкіи сомэ миллион 320-м ехъу пэlуагъэхьагъ.

Псауныгъэр къэухъумэгъэным, гъэсэныгъэм, культурэм, нэмык лъэныкъохэмки гъэхъагъэу ашІын алъэкІыгъэхэм район администрацием ипащэ къащыуцугъ. Ау анахьэу ынаІэ зытыридзагъэр щык агъэу, гумэкІыгъоу щыІэхэр арых.

 Илъэсэу икІыгъэм зэшІотхыгъэр макІэп, арэу щытми, шІэгъэн фаеу тапэ илъыри бэ. Ахэм ащыщых муниципальнэ фэю-фашіэхэр нахьышюу гъэцэкіагъэ хъунхэмкіэ еджэпіэжъэу тиіэм гъэкіэжьынгьэцэкІэжьынхэр ешІылІэгьэнхэр ыкІи лъэныкъуабэ къызэлъызыубытырэ гупчэу цІыфхэм яфэю-фашіэхэр зыгъэцакіэрэр ащ къыщызэlухыгъэныр. Джащ фэд Джэджэхьаблэ исымэджэщ зычІэт унэм ызыныкъо къа-Іыхыжысть у гъэцэк Ізжынхэр ешІылІэгъэнхэр ыкІи ар кІэлэціыкіу іыгъыпіэм етыжьыгъэныр. Ащ нэмыкІэу къуаджэу Пэнэжьыкъуае сабый 240-рэ зычІэфэщт кІэлэцІыкІу ІыгъыпІэ щыгъэпсыгъэн фае. Футбол ешІэпІэ цІыкІухэр къуаджэу ПчыхьалІыкъуе, къутырэу Городскоим ыкІи Пэнэжьыкъуае спорт комплекс ащытшІынхэ гухэлъхэр тиІэх. АР-м иминистрэхэм я Кабинет ыкІи район зытырагьэтыхэрэм ащыщ цІыфхэм ящынэгъончъагъэ епхыгьэ Іофыгьохэм язэшІохын. Тигьогухэм цІыфыбэ, анахьэу ныбжьыкіэхэр, зэратекіуадэхэрэм тимыгъэгумэкІын тлъэкІырэп. Ащ пае транспортыр зэрэчъэрэм илъэшыгъэ къэзыгъэлъэгьорэ пкъыгъохэр тигъогухэм атетэгъэуцох. Ащ фэдэ пкъыгъуи 4 дгъэуцугъахэ, авариехэр нахьыбэу зыщыхъухэрэ, анахь щынагьоу щыт чІыпІэхэм ащ фэдэ пкъыгъуи 10 джыри ащыдгъэуцун гухэлъ тиІ, къы Іуагъ район администрацием ипащэу Хьачмамыкъо Азэмат.

КІ эухым илъэсыр къызехьэм ом изытет къызыдихьыгъэ ошіэ-дэмышіэ Іофым гумэкІыгъуабэ къызэрафихьыгъэр пащэм къыІуагъ. МыщкІэ Теуцожь районым икоммунальнэ хъызмэт чІэнэгъабэ ышІыгъ, электрорыкІуапІэхэр зэпитхъыгъэх, чъыгхэр, пкъэухэр риутыгъэх, къоджэ псэупІэхэм нэфынэр ыкІи псыр яІагъэп. Арэу щытми, къулыкъушІэхэм зэкІэми аІэ зэкІэдзагъэу гумэкІыгьом идэгьэзыжьын чанэу зэрэпылъыгъэхэм ишІуагъэкІэ охътэ кlэкlым къыкlоцІ ар дагъэзыжьын алъэкІыгъ. Ащ зи-ІахьышІу хэзышІыхьэгьэ пстэуми зэрафэразэр аријуагъ. ТапэкІи мыш фэдэ ошіэ-дэмышІэ Іоф къэхъумэ зэрэфэхьазырынхэ фаеми анаІэ тыраригъэдзагъ. Сыд фэдэрэ лъэныкъокІи ІэпыІэгъу къафэхъухэрэ, Теуцожь районым ищыкагъэхэр зэхэзышахэрэ АР-м и Ліышъхьэу Тхьакіущынэ Аслъанрэ АР-м и Правительствэ и Тхьаматэу КъумпІыл Муратрэ зэрафэразэхэр къы-

Къумпіыл Муратэ гущыіэр зыратым, адрэ районхэу зыдэщыІагьэхэм яльытыгьэмэ, Теуцожь районым иадминистрацие ипашэ къышІыгъэ игъэкІотыгъэ зэфэхьысыжьым зэригъэрэзагьэр къыІуагъ. Джаш фэдэу Хэгъэгу зэошхом иветеранэу НэмытІэкъо Юрэ ыкІи ветеран организацием хэтхэу зэхахьэм къыщыгущыІагъэхэр республикэм ищы ак із чанэў къызэрэхэлажьэхэрэмкІэ зэрафэразэри Премьер-министрэм къыхигъэшыгъ. Аш дакlov администрацием ыкІи къоджэ псэvпlэхэм япашэхэм къафигъэпытагъ ТекІоныгъэм и Мафэу къэблагъэрэм зэрифэшъуашэу пэгъокІынхэу, тиветеран лъапритем мехеіп едгентины мехеіп арагъэгъотынэу. Анахьэу пащэхэм анаІэ зытыраригъэдзагьэр Хэгьэгу зэошхом хэкІодагъэхэм ясаугъэтхэу псэу--е-г е-пе мехтер мехе п цэкІэжьынхэр охътэ кІэкІым къыкІоц арашІылІэнхэр ары. Джащ фэдэу къуаджэу Гъобэкъуаерэ къутырэу Шевченкэмрэ афимыкъурэ къэзыгъэнэфырэ пкъыгъохэр адэгъэуцогъэнхэр, псэупІэхэм чъыгхэр ащыгьэтІысыгьэнхэр, ахэм язытет санитарнэ шапхъэхэм ади--е-шп дыне-пешер фо мынетш рылъ шъхьа в зэрэщытхэр КъумпІылым къыхигъэщыгъ.

- УФ-м и Президентэу В. Путиным къыдигъэкІыгъэ унашъор муниципалитетхэм ащыгъэцэкІагъэ хъугъэ. Анахьэу тынаІэ зытедгъэтыгъэр социальнэ мэхьанэ зиІэ Іофыгъохэм язэшІохын ары. Теуцожь районым тапэкІи хэхъоныгьэхэр ышІынхэмкІэ, ыпэкІэ пънкотанымкіа амалышіухар иІэх. Мы муниципальнэ образованиер зыдэщыс чіыпіэм федеральнэ гъогу зэрэпхырыкІырэм ишІуагъэкІэ, инвесторхэр нахьыбэу къепщэлІэнхэ плъэкІыщт. Арэу зыхъукІэ, Теуцожь районым иІофхэм, ащ щыпсэухэрэм ящыІэкІэ-псэукІэ нахьышІу зэрэхъущтым щэч хэлъэп, — къыІуагъ КъумпІыл Муратэ.

КІэухым АР-м и Правительствэ ипащэ социальнэ программэхэм нахь чанэу ахэлэжьэнхэу, еджапіэхэм шіэныгьэу ащарагьэгьотырэм хагьэхъонэу ыкІи культурэм ылъэныкъокІэ къэуцурэ гумэкІыгьохэм анаІэ нахь тырагъэтынэу къафигъэпытагъ.

КІАРЭ Фатим.

Сурэтхэр Іэшьынэ Асльан тырихыгъэх.

⋘ БЫРСЫР БАТЫРБЫЙ КЪЫЗЫХЪУГЪЭР

ЦІЫФЫШІУ, ІОФШІЭКІОШХУ,

«Бзэ тхьамыкіэ щыіэп — зиныдэльфыбзэ зымышіэрэ ціыф тхьамыкіэх щыіэхэр», — elo зэльашіэрэ шіэныгъэлэжь ціэрыюу тихэгъэгу имызакъоу, ІэкІыб къэралхэми дэгъоу ащызэльашІэрэ Бырсыр Батырбый Мыхьамодэ ыкъом. Бырсыр Батырбый филологие шіэныгъэхэмкіэ доктор, профессор, шіэныгъэхэмкіэ Дунэе Адыгэ академием иакадемик, Адыгэ Республикэмрэ Пшызэ шъолъыррэ шіэныгъэмкіэ язаслуженнэ юфышіэшху, Урысыем педагогикэ ыкіи социальнэ шіэныгъэхэмкіэ иакадемие иакадемик.

Бзэ тхьамыкіэ щыіэп

Бырсыр Батырбый мэлылъфэгъум и 6-м, 1939-рэ илъэсым къуаджэу Хьакурынэхьаблэ (Адыгэ автоном хэкум) къыщыхъугъ. Мамхыгъэ гурыт еджапІзу N 2-м щеджагъ, Тбилис къэралыгъо университетыр 1963-рэ илъэсым тфы закІэкІэ къыухыгъ. Ащ икІэлэегъэджагъэх зэлъашІэрэ шІэныгъэлэжь цІэрыІохэу Арнольд Чикобавэ, Георгий Рогавэ, Кетеван Ломтатидзе.

1963 — 1966-рэ илъэсхэм Бырсыр Батырбый Шэуджэн районым ит Пщыжъхьэблэ гурыт еджапІэм идиректор игуадзэу Іоф щешіэ.

Ащ нэужым Адыгэ къэралыгъо кІэлэегъэджэ институтым адыгабзэмкІэ икафедрэ кІэлэегъаджэу къырагъэблагъэ.

Илъэсищ нахь темышіэу шіэныгъэлэжь ныбжьыкІэм кандидатскэ диссертациеу «Сложные глаголы в адыгейском языке» зыфиlорэр, 2001-рэ илъэсым докторскэ Іофшіагьэу «Структура и история глагольных основ в адыгских языках» зыфиlорэр къегъэшъыпкъэжьых.

Бырсыр Батырбый ишІэныгъэ-ушэтынхэм гъунэ яІэп. Ахэр адыгабзэм иглагол тарихъэу пылъыр, глаголыпкъыр зэрэзэхэтыр, адыгабзэхэм яфонетикэ абхъазыбзэм, убыхыбзэм ыкІи нэмыкІ иберийскэ-кавказыбзэхэм яегъэпшэн Анахь мехнеішфоі єіиє охшеньахем ащыщых адыгэ-абхъазыбзэхэм ялатеральнэ мэкъэзещэхэм афэгъэхьыгъэ тхыгъэу иІэхэр. 1988-рэ илъэсым иберийскэкавказыбзэхэм яхьылІагъэу къалэу Налщык Всесоюзнэ сессиеу щыІагъэм Батырбый идоклад анахь мэхьанэ зиІэу щыхагъэунэфыкІыгъ.

Адыгэ тхэкІэ тэрэзым ишапхъэхэм ыкІи орфографическэ гущыІалъэм язэхэгъэуцон чанэу Іоф дишіагь. Шіэныгьэ ыкіи методическэ ІэпыІэгъухэу Іофшіэн 70-м ехъу иі. Зэкіэ Батырбый иІофшІагъэхэм зы

фэлэжьэныр, ар къыухъумэныр ыкІи хэгъахъо фишІыныр

1992-рэ илъэсым Батырбый иунагъо игъусэу Германием макіо. Илъэсищым къыкіоці а къэралыгьом ит апшъэрэ еджапіэхэм ащылэжьагь, иіофшіагьэ

нахь гъэшіэгъон зэришіыщтым пылъыгъ. Германием щыпсэунэу ыкІи Іоф щишІэнэу ащ амалышІухэр зэригьэгьотыгьэх, ау къыгъэзэжьынэу, иныбджэгъухэм, и ахьыл гупсэхэм нахь апэблагъэ хъунэу зэрэфаер текlуагъ.

Германием къызекІыжь нэуж,

1992-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу 1999-рэ илъэсым нэс, Адыгэ Республикэм шІэныгъэмрэ гъэсэныгъэмрэкІэ иминистрэу Іоф щешІэ.

Аужырэ илъэсхэу министрэ ІэнатІэр зыщигъэцакІэрэм Урысые Федерацием шІэныгъэмрэ гъэсэныгъэмрэкІэ и Министерствэ и Совет хадзы. А лъэхъаным шІэныгъэмрэ гъэсэныгъэмрэкІэ министрэу Урысые Федерацием иІагъэм илъэс 12 еджэгьоу къахилъхьагъэр Батырбый ихьатыркІэ аштагьэп.

А лъэхъаным ублэпІэ ыкІи гурыт сэнэхьат гъэсэныгъэм лъэшэу къытејункјэщтыгъэх. Хэгъэгум гурыт еджэпІэ 400-м ехъу щызэфашІыгъ. Адыгэ Республикэм зы еджапІи щызэфашІыгъэп,

dошь, япчъагъэ хагъэ-

Батырбый шІэныгъэмрэ -ъэсэныгъэмрэкlэ министрэу Іоф ышІэ зэхъум Израиль, Шам, Араб Эмиратым шІэныгъэмрэ гъэсэныгъэмрэкІэ яминистер-СТВЭХЭМ ЗЭЗЭГЪЫНЫГЪЭ ТХЫЛЪ адыкІэтхэгъагъ кавказоведениемкІэ институт къызэІуахынэу. Непэ къызынэсыгъэм а институтым Израиль Іоф щешІэ

Гъэсэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ министрэм ихьатыркІэ республикэм ибюджет мылъку ралъхьэ кіэлэеджакіоу гурыт еджапІэр къэзыухыхэрэр нэмыкІ къалэхэм ащеджэнхэ амал яІэ хъунэу. Зы щысэ къэсхьын: нахьыпэм дунэе зэфыщытыкІэхэм я Институтэу Москва дэтым зы нэбгырэ чІэхьанэу амал иІагъэмэ, а илъэсхэм нэбгырэ 15-м ехъумэ а институтым идипломхэр къыдахыгъэх. Зэзэгъыныгъэм ыпкъ къикІэу нэбгырипші пчъагъэмэ амал яіэ хъугъэ чІыдагъэмрэ газымрэ я Институтэу Губкиным ыцІэкІэ щытым, апшъэрэ техническэ университетэу Бауманым ыцІэ зыхьырэм, Московскэ, Ленинградскэ ыкІи Ростовскэ къэралыгъо университетхэм аще-

Батырбый шІэныгъэмрэ гъэсэныгъэмрэкІэ министрэу Іоф ышІэ зэхъум Мыекъопэ къэралыгьо технологическэ институтыр къызэІуахыгъ. Ащ икъызэІухын тиреспубликэкІэ мэхьанэу иІэр Урысые Федерацием и Правительствэ гуригъэІуагъ. Анахьэу ІэубытыпІэ ышІыгъэр а лъэхъаным ныбжьыкі эу гьогум тетыр нахь макІэ шІыгъэныр, гъэсэныгъэм фэщагьэр нахьыбэ хъчныр ары. Джыри зы Іофыгъо а лъэхъаным щыІагъ: 1998-рэ илъэсым ехъулізу шізныгъэлэжь 400 фэдиз Адыгеим икІыгъэу тихэгъэгу ичІыпІэ зэфэшъхьафхэм ащылажьэщтыгъэ. Ахэм тиреспубликэ къягъэгъэзэжьыгъэн фэягъ.

Адыгэ къэралыгъо кІэлэегъэджэ институтыр Адыгэ къэралыгьо университет зэрашІыжьыгьэм шютьэшхохэр къызыдихьыгъэх тиреспубликэ ныбжьыкІэ шІэныгъэмкІи гъэсэныгъэмкІи ищыкІэгъэ кадрэхэр гъэхьазырыгъэнхэмкІэ.

Непэрэ мафэм Батырбый янэ-ятэхэр дунаим тетыжьхэп, ау зэкІэ цІыфэу зышІэщтыгъэхэм ахэр шіурэ дахэрэкіэ агу къэкІыжьых. Ятэу Мыхьамодэ къоджэ ефэндыгъ, лъэшэу адыгэ тарихъым, культурэм ыкІи фольклорым апыщэгъагъ. Ащ иунагъо къихъухьагъ сурэтышІ цІэрыІоу Адыгэ Республикэм ищытхъуцІэ зыхьырэ архитекторэу, усакІоу Бырсыр Абдулахь. Непэ ащ иІэшІагъэхэм къахэщы мэщытэу Мыекъопэ гупчэм итыр. Бырсыр Батырбый янэу Гощэфыжь Къохъужъхэм япхъу, сабыих ыпlугъ, ылэжьыгь, бзыльфыгьэ хъарзынэу щытыгъ, шіукіэ, дахэкіэ цІыфхэм агу къинэжьыгъ.

Бырсыр Батырбый непэ унэгьо шІагьо иІ. Ишъхьэгъусэу Сафыет Аминэ ыпхъур АКъУ-м нэмыц филологиемкІэ икафедрэ иІэшъхьэтет, доцент. ИкІэлэ нахьыжъэу Айдэмыр псэолъэшІ, предприниматель, къалэу Сыхъум щэпсэу, икІэлэ нахыык Тембот тыкъэзыуцухьэрэ дунаим икъэухъумэнкІэ Министерствэм Іоф щешІэ. Ипшъэшъэ дахэу Расудан тарихълэжь, Германием щэпсэу.

ГуІэтыпІэ зыхэлъ ІофшІэн, унэгьо зэкіужь! А пкъыгъуитіур зэголъ хъумэ, цІыфыр насыпышІо шъыпкъ. Бырсыр Батырбый джащ фэдэ цІыф.

2008-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу Батырбый гуманитар ушэтынхэмкІэ Адыгэ республикэ институтэу КІэрэщэ Тембот ыцІэкІэ щытым ипащ. АКъУ-м щаригъэхьырэ лекциехэр гъэшІэгъонэу зэхещэх.

Сэ сшъхьэкІэ Батырбый 1984-рэ илъэсым къышегъэжьагъэу сэшІэ, сыригъэджагъ, Іоф дэсэшІэ. Ащ фэдиз илъэс пчъагъэм ыпсэ емыблэжьэу иныдэлъфыбзэ фэлажьэ. Шэнхэбзэ дахэу хэлъым, гъэсэпэтхыдэр ташъхьагъэу, цІыфыгъэм, шІугъэм тыфещэ.

ИмэфэкІ ипэгъокІзу Батырбый сыгу къыздеlэу сыфэгушlо. Псауныгъэ пытэ иІэу, ибынунагьо гухахъо хигьуатэу, шІурэ дахэрэ афэшъхьаф ыпэ къимыкІэу илъэсыбэрэ тапэ итэу Іоф ышІэн амал иІэнэу сыфэ-

БИДАНЭКЪО Марзет. Филологие шіэныгъэхэмкіэ кандидат.

ЛІым ыцІэ къыраІомэ, лъэпкъэу зыщыщыр къашІэу цІыф лъэпкъ пэпчъ илъфыгъэхэм къахэкІы. Ащ фэдэу, щэч хэмылъэу, адыгэ лъэпкъым къыхэкІыгъэмэ зэу ащыщэу сэлъытэ Бырсыр Батырбый. Ащ ыцІэ ымышІэу хэкум зы нэбгыри исэпщтын. Лъэп-

Зэлъашіэрэ ціыф

къэралыгъо зырызхэми шІэныгъэлэжым итхыгъэхэр ащызэлъашІэх. Уахътэм ищэрэхъ мэчэрэгъу. Батырбый зынэсыгъэ лъэгапІэм джыри нахь лъэкъыбэ хъурэ тихэгъэгушхуи, ІэкІыб гапІэр регъэлъэгъу. ЫкІуачІэ из, къэ- джэгъухэмрэ уагъашІоу, уалъытэу, псау-

лэмыпэр чан, гухэлъхэм къакІичырэп. Непэ фэдэ мэфэшхом сыпфэлъаІомэ сшІоигъу шІэныгъэм икуупІэ джыри нахь ухэхьанэу, уи ахьыл-благьэхэмрэ уиныбныгъэ пытэрэ гъэхъэгъэ дэгъухэмрэ уиІэу джыри илъэсыбэ къэбгъэшІэнэу.

АТЭЖЬАХЬЭ

Филологие шіэныгъэхэмкіэ кан-

ЦІыф

гъэсэгъэшху Бырсыр Батырбый зэлъашІэрэ шІэныгъэлэжь, сэнаущыгъэшхо зыхэлъ кІэлэегъадж, шІэныгъэлэжь ныб-

жьыкІэхэм ягъэгъозакІу,

ахэм гъэхъагъэхэр ашІы-

-мехнетоІянал евех

кІэ емызэщыжьэу Іоф адэ-

зышІэрэ, шІэныгъэ куухэр

зиІэ, жэбзэ дахэ зыІулъ

цІыф гъэсэгъэшху. Быр-

сыр Батырбый къызыхъ-

угъэр илъэс 75-рэ зэрэхъ-

урэм фэгъэхьыгъэу

иІахьылхэм, иныбджэгъу-

хэм яхъяр адилъэгъунэу,

псауныгьэ пытэ иІэу джы-

ри бэрэ къытхэтынэу

ТЫГЪУЖЪ Гощсым.

Филологие шіэныгъэ-

хэмкіэ кандидат.

Ибын,

сыфэгушlo.

сыфэлъаю.

ИЛЪЭС 75-рэ ХЪУГЪЭ

ШІЭНЫГЪЭЛЭЖЬ ИН

ЗэкІэри зы къуаджэ щыщэп, ау нэІосэныгъэ-хьалэлныгъэм ыкІи зэдэлэжьэныгъэм къапкъырыкІзу зэфыщытыкІз гурэелигифее дехехар елинати цІыфхэр щыІэх. Ащ фэд зигугъу къэсшіымэ сшіоигьор.

Дзэ къулыкъур къэсыухи, Іоф сшіэзэ, кіэлэегъэджэ институтэу еджэныр зыщезгъэжьэгъагъэм кІымэфэ еджэгъухэм сыкъэкІуагъ. Джа 1966рэ илъэсыр ары Батырбый нэІуасэ сызыфэхъугъэр. Лекцие гъэшІэгъонхэу бзэхабзэхэм афэгъэхьыгъэхэм тядэ-Іуныр, шъэбэгъэ-гукІэгъу хэлъэу ушъыйхэу къыддишІхэрэм нахь куоу тагъэгупшысэныр, дунэееплъыкІэ зэфэшъхьафхэм тахищэныр ишэнэу ащ тесэ..!

Уахътэр кІуагъэ. Сэри Мыекъуапэ Іоф сшІэнэу сыкъы-

Сыпфэгушіо!

ащызышІэрэ кІэлэегъаджэхэмрэ ащеджэрэ кІэлэеджакІохэмрэ ІэпыІэгъушІу афэхъущт иІофшІагъэхэр ары.

Адыгэ бзэшІэныгъэм илъэныкъохэм ащыщэу глаголыр нахь игъэкІотыгъэу зэгъэшІэгъэн фаехэм зэу ащыщ. Глаголым изэгъэшІэн еджапІэхэм ащагъэфедэхэрэ программэхэу ыкlи тхылъхэу бзэм фэгъэхьыгъэхэм глаголым охътабэ ащыпэІуагъахьэ. Арышъ, мы темэ иныр дэгъоу, научнэ лъапсэ иІэу къэтхыхьэгъэным мэхьанэшхо иІ, ау зэшІохыгъошІоу щытэп. Ар къыдилъытэзэ, Бырсыр Батырбый глаголым фэгъэхьыгъэ научнэ Іофшіагъэу иІэр макІэп. Ахэм зыкІэ ащыщых «Сложные глаголы в адыгейском языке», «Сложные глагольные основы в адыгейском языке», «Относительная

хэбзэ гущыІалъ» (1994), «Диксхэр, 1996), нэмыкІыбэр.

ЕджапІэхэм адыгабзэр ащызэрагъэшІэнымкІэ Бырсыр Батырбый итхыгъэхэр ІэпыІэгъушІу зэрафэхъухэрэр, ахэр зыгъэфедэхэрэм тхыгъэхэм зэрагъэразэхэрэр, ІэпыІэгъушІу зэрафэхъухэрэр къыраютыкных.

Непи Батырбый зипэщэ институтым шІэныгъэлэжьхэу Іоф щызышІэхэрэм атхыгъэхэм уасэ ятыгъэнымкІэ, ахэр нахьышІу шІыгьэнхэмкІэ ІэпыІэгьушІу ренэу къытфэхъу. Шъхьэихыгъэу гущыІэныр, цІыфым ишІуагъэ ригъэкІыныр, хьалэлныгъэу фыриІэр зэхаригъэшІэныр инэшанэу мэпсэу.

Батырбый! ЦІыфышІумэ шІоу аlорэр зэкlэ къыбдэхъоу, шlэныгъэм уилэжьыгъэ щыбагъоу, псауныгъэ пытэ уиlэу, угурэ улырэ зыфэгумэкІрэмэ янасып плъэгъоу ущыІэнэу Тхьэшхом сыпфелъэІу.

ЦУЕКЪО Алый. Педагогикэ шіэныгъэхэмкіэ кандидат.

тантхэмрэ изложениехэмрэ зыдэт тхылъыр» (1980, 1994), «Адыгабзэ» (я 10 — 11-рэ классхэм апае, 1994, 1997, 2003), «Стандарт-программэу адыгабзэм паер» (1995), «Диктантхэмрэ изложениехэмрэ ясборник» (я 5 — 11-рэ клас-

Бырсыр Батырбый цІыф гъэшІэгьон. Ар узыгьэсэн, узыгьэ-

дэІон, шІэныгъэ гьогу бай утезыщэн ыкІи къыпфэсакъзэ урызыгъэкІон шІэныгъэлэжьэу щыт. ШъхьэкІафэ фэпшІынэу зытефэрэ цІыфэу сэлъытэ. Ащ щыІэныгъэ гъогу гъэшІэгъон, гъогу бай къыкІугъ. Унэгъо Іужъум къихъухьагъ, еджапІэр тфы закіэкіэ къыухыгъ, Грузием апшъэрэ гъэсэныгъэр щызэригьэгьотыгь. Германием иунагьокІэ щыпсэунэу, Іоф щишІэнэу зэхъуми, министрэу илъэс пчъагъэми Іоф зешІэми къызэкІэкІуагъэп, ихэгъэгу, ыбзэ ишъыпкъэу афэлэжьагъ. Непи къызэкlакІо имыІэу лъэпкъым фэлажьэ, нахьыжъхэм шъхьэкіафэ афешіы, нахьыкіэхэм

ЩыІэныгъэ гъогу гъэшІэгъон къыкІугъ ящысэтехыпІ. Сэ сшъхьэкІи

ЩыІэныгъэ гъогум узыдищэ--ысу уснослешест фыц едмытш ІуигъэкІэщтымрэ къэшІэгъуае. СищыІэныгъэ гъогу Бырсыр Батырбый сырищэлІэнэу хъугъэ ыкІи ащкІэ Тхьэм сыфэраз!

ишІуагъэ бэрэ къысигъэкІыгъ, конференциехэм сахэлэжьэщтми, еджапІэхэм зэращеджэщтхэ тхылъэу зэхэзгъэуцохэрэр сфиуплъэкІущтхэми. «А о Іофэу узыпылъыр ощ нэмыкІ зыми фызэшІохыщтэпышъ, чІэмыдз!» ыІозэ, пчъагъэрэ сыгу къыдищэягъ. Тхьауегъэпсэу, Батырбый!

Илъэсыбэрэ джыри псауныгъэ пытэ уиІэу, къиныгъоу уапэ къикІхэрэр зэуи пщымыхъоу зэпыпчхэу, уиакъылрэ уибылымрэ зэкъомызэу, узрэ бзаджэрэ укъаухьэу, цІыфхэр плъытэу, укъалъытэу, узыхахьэхэрэм щытхъукІэ уакъыхэкІыжьэу, угу зынэсрэм пІэ лъыІэсыжьэу, уигухэлъышІухэр къыбдэхъухэу бэрэ-бэрэ уижьау тычІэтынэу сыпфэлъаю!

АНЦОКЪО Сурэт. Филологие шіэныгъэхэмкіэ кандидат.

рагъэблагъэ. КІэлэегъаджэхэм яшІэныгъэ зыщыхагъэхъорэ институтым щызэхатщэрэ кІэлэегъэджэ курсхэм, научнэпрактическэ конференциехэм, зэхэхьэгъу зэфэшъхьафхэм бэрэ Бырсыр Батырбый къятэгъэблагъэ. Ежьыри гуапэр иеу, тиІофшІэнхэр къыгъэбайхэу ренэу къахэлажьэ. Ащ фэдэ зэхэхьэгьу-зэlукlэгьухэу Батырбый зыхэлажьэхэрэм кІэлэегъаджэхэр акlэгуlых, гухахъо

къыраІотыкІы... БзэшІэныгъэ наукэм фэгъэхьыгъэу Батырбый иІофшІэгъэ инхэр сэщ нэмыкІхэм игъэкІотыгъэу къыраІотыкІын. Сэ анахьэу шІэныгьэлэжьэкІошхом иІофшіагъэмэ ащыщхэу зигугъу къэсшІы сшІоигьохэр егъэджэнпІуныгъэ ІофымкІэ, адыгабзэм фо мехеіпаждэнт еіхнеішестеєн

зэрэхагъуатэрэр мызэу, мытюу

хронология глагольных компонентов в адыгских языках» ыкІи мыхэм анэмыкІыбэр. Ахэр ыкІи нэмыкІхэу адыгэ бзэшІэныгъэм фэгъэхьыгъэу Батырбый ытхыгъэхэр кІэлэегъаджэхэм, кіэлэеджакіохэм, бзэр зэзыгъашІэ зышІоигъохэм лъэшэу ІэпыІэгъушІу афэхъух.

Уахътэр зы чІыпІэ итырэп. Ащ къыпкъырыкІэу егъэджэнпІуныгъэ Іофыгъом щагъэфедэрэ тхылъхэу адыгабзэм паехэр гъэкІэжьыгъэнхэ фаеу мэхъух. А Іофыгъо шъхьаІэм изэшІохыни Батырбый (изакъоу е гъусэхэр иІэхэу) иІахьышІу хешІыхьэ. Непи игьэкІотыгьэу, зэраю «настольнэ тхылъхэу» еджапІэм адыгабзэр щызэрагъэшІэнымкІэ гухахъорэ рэзэныгъэрэ хагъуатэу агъэфедэх «Адыгэ орфографием ихабзэхэр» (1988), «Адыгабзэм итхэн

Ригъэджагъэхэм сащыщ

Бырсыр Батырбый ригъэджагъэхэм, адыгабзэм «ишъэфхэр» къызыфызэІуихыгъэхэм сащыщ. Ащ пае сыфэраз. Тхьэр разэ фэрэхъу. Батырбый къызыхъугьэ мафэм пае сыфэгушю. Ипсауныгъэ пытэу, инасып лъагэу, ищы ак јэ дахэу, ибынунагьо датхьэу, и офш эн гухахьо хигьуатэу гьабэ джыри къыгъэшІэнэу фэсэІо.

> ЦУЕКЪО Нэфсэт. Филологие шіэныгъэхэмкіэ доктор.

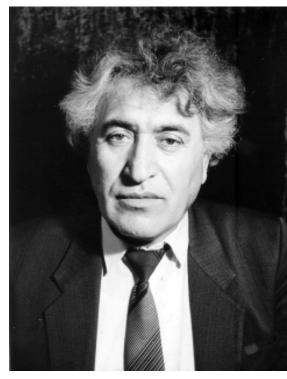
Лъэшэу сыфэраз

Бырсыр Батырбый сыригъэджагъ. Апшъэрэ еджапІэм тыщезыгъэджэгъэ тикІэлэегъэджэ анахь дэгъумэ зэу ащыщыгъ. Студентмэ сыдигъокІи афэдэгъу дэд. Сэ сшъхьэкІэ адыгабзэм, бзэшІэныгъэм сыдэлэжьэнэу сыгу «къыфэзыгъэущыгьэмэ» ащыщ. Лъэшэу ащкІэ сыфэраз. Еджэгъу илъэсхэм ауж зы гъогу щыІэныгъэм тызэдытырищэнэу сыгугъагъэп. Ау Іоф зэдэтэшіэ. Уезыгъэджагъэм уготэу Іоф пшіэныр пшъэрылъ ин. ИгъашІэ емылъытыгъэу (ныбжьышхо иІэкІэ арэп), ыгукІи итеплъэкІи хъулъфыгъэ зишІугъу зыфаІорэм фэд. Гъогу цІыкІуи, гъогу ини макІэп къызэпичыгъэр. Ау чанэу джырэ дунаим зыдырегъаштэ. ЗыкІэхъопсыщтыгъэхэр къыдэхъугъэхэу уенэгуенэу щытми, джыри гьогу дэхабэ къызэпичынэу, псауныгьэ пытэ иІэу, насыпышІоу, игухэлъышІухэр Тхьэм къыдигъэхъухэу, игупсэхэм адатхъэу, бэгъашІэ хъунэу сыфэхъохъу!

> ТЭУ Нуриет. Филологие шіэныгъэхэмкіэ кандидат.

лъэпкъ искусствэр

Гум щыщ мэкъамэхэр

Адыгэ лъэпкъым лІэшІэгъухэм ащыпсыхьэгьэ культурэ гьэшіэгъон, зыпэпшІын ыкІи зэбгъэпшэн къэгъотыгъуаеу иІ. Ащ ижъырэ лъэпкъ мэкъамэхэм ыкІи орэдыжъхэм чІыпІэ ин щаубыты. Орэдыр къэзыІорэ цІыфым, лъэпкъым ыгу, ыпсэ ыкІи къешІэкІыгъэ ЧІыопсым, хэбзэ-зэхэтыкІэхэм, хэти зэхихэу, ылъэгъурэм, зэхишІэрэ пстэумэ ахэр атешІыкІыгъэх. Уегупшысэмэ, дунаир мэкъэ минэу зэхэлъба! Джа мэкъэмабэр угьоигьэныр, тхыгьэныр, зэхэфыгьэныр, зэгьэшlэгьэныр, щыІэныгъэ уахътэ пэпчъ иорэдышъо хэхыгъэныр афызэшокіы творческэ цІыфхэм. Ахэм ащыщых композиторхэр.

музыкальнэ искусствэр Темыр Кавказым имызакъоу, нэмыкІ чІыпІалъэхэми, нэмыкІ цІыф лъэпкъхэм къахэкІыгъэ гъэсагьэхэми янэпльэгъу ыкІи ягупшысэ афэгьэзагьэу хъугъэ. Тикъушъхьэхэм, типсыхъохэм, тимэзхэм яІушъашъэ, типсынэкІэчъ къаргъохэм ячэчэ макъэ, тибдедок мехуыв жъынч ехьыщыр мэкъамэхэр урыс композиторышхохэу М. Глинкэ, М. Балакиревым, ахэм анэмыкіхэми лъэшэу агу

нэсыгъагъ. Джары ахэм ятворческэ гухахъо Кавказым епхыгъэу, тичІыпІэ джэнэт гупшысэ къэкіуапіэу зыкіяіагьэр.

Тарихъ лъэпсэ куу зиІэ тилъэпкъ искусствэ икъоу зыкъызэіуихынымкіэ, икъоу Іоф дэшіэгъэнымкІэ анахь зишІуагъэ къэкІуагъэр апэрэ адыгэ еджэгьэ-гьэсагьэхэр щыІэхэ зэрэхъугъэр ары. Орэдым игъогу мыпсынкіэ, лъэпкъ культурэм шІэныгъэ лъэмыдж едзыгъэн фэягъэ — ар уахътэм зэшІуихыгъэ Іофыгъу. Адыгэ Республикэр щыІэ хъугьэ. Джащыгьум тиискусстви хэпшІыкІэу хэхъуагъ, зиушхугъ.

Урысыем икомпозиторхэм я Союз унэгъошхо хэтхэм ащыщ

Адыгэ лъэпкъ Адыгэ Республикэм икомпозиторхэм я Союз, ар адырэ пстэумэ анахь ныбжьыкі. 1992рэ илъэсым зэхащэгъагъ. Тиреспубликэ икультурэ щыІакІэкІэ ар хъугъэ-шІэгъэ иныгъ. Адыгеим ипрофессиональнэ композиторхэм я Союз зэхэщэгъэнымкіэ зишіуагъэ къэкіуагьэр ти Правительств, тиапэрэ Президентэу Джарымэ Аслъан. Урысыем, Краснодар краим ыкІи ткъош Къэбэртэе-Бэлъкъар Республикэм ясоюзхэм мы лъэбэкъур тшІынымкІэ льэшэу яшІуагьэ къытэкІыгь. Союз Адыгеим имы агъэми, зэчый ин зыхэлъ композиторхэр – Тхьабысым Умарэ, Кіыкі Хьисэ, Нэхэе Аслъан, нэмыкІхэри иІагъэх. Лъэпкъ искусствэр зылэжьыгьэ музыковедхэр, кІэлэегъаджэхэр — Ахэджэго Щэбанэ, Пэнэшъу Раисэ, Сэмэгу Гощнагъо афэдэхэу тиІэх.

Адыгэ композиторэу, искусствэхэмкІэ Урысые Федерацием изаслуженнэ ІофышІэшхоу Тыкъо Къэплъан гум шыш хъугьэ илъэпкъ мэкъамэхэр зэлъягъэшІэгъэнымкІэ Іофышхо ышlагъ, илъэсыбэрэ Адыгеим икомпозиторхэм я Союз итхьамэтагь, лъэпкъ искусствэр ыухъумагъ. Бэрэ чІыпіэ, край гъэзетхэм ыкІи журналхэм адыгэхэм яискусствэкІэ тхыгъэхэр къащыхиутыштыгьэх, лъэпкъ искусствэм ныбжьыкІэ еджэгьэгъэсагъэхэр лъэшэу зэрищыкІагьэхэр зэхишІэу, музыкальнэ шІэныгъэхэр ыкІи шІыкІэамалхэр орэдусын-тхынымкІэ ягьэгьотыгьэнхэм Тыкъор мыпшъыжьэу ыуж итыгъ, ежь ышъхьэкІи бэ фызэшІокІыгъэр.

Мэлылъфэгъум и 8-м, 1936-

рэ илъэсым къалэу Краснодар къыщыхъугъэ Тыкъо Къэплъан (щыІэжьэп) джары игугъу тшІыныр къызыхэкІырэр. Хэти ишІушіагъэба зэрашіэрэр, нэмыкІхэм агу къызэринэрэр. Къалэм къыщыхъугъэми, Къэплъан исабыигъо ыкІи еджэгъу илъэсхэр, иныбжыкІэгъу зыщыкІуагъэхэр къуаджэу Кощхьабл. Мыекъопэ музыкальнэ училищым иотделенииту — оркестровэм ыкІи дирижерскэ-хоровоим ащеджагь, культурэм и къэралыгъо институтэу Краснодар дэтыгьэр къыухыгъ. Илъэс зэфэшъхьафхэм Тыкъо Къэплъан Кощхьаблэ, Черкесскэ ямузыкальнэ еджапІэхэм япащэу Іоф ышІагъ. Къэрэщэе-Шэрджэс хэкүм илъэсыбэрэ щылэжьагь, Адыгеим къызегьэзэжьым, искусствэхэмкІэ Мыекъопэ училищым идиректорыгъ. Ащ пыдзагъэу АР-м икомпозиторхэм я Союз тхьаматэ фэхъуи, илъэс пчъагъэм ащ пэщэныгъэ дызэрихьагъ.

Тыкъо Къэплъан музыкэм зэлъиІыгъэу щыІагъ. Лъэпкъ искусствэр зэрилъэкІэу ыгъэбаигъ. Лъэпкъым икультурэ лъапсэ орэдыжъхэм, къашъохэм, гупсэ мэкъамэхэм зэрахэльыр къыгурыюу, мыпшъыжь ІофшІэкІуагь. Къэплъанэ ытхыгъэ произведениехэр бэ мэхъух: ежь иорэдхэр зыдэт сборникхэр, лъэпкъ мэкъамэхэр (адыгэ ыкІи къэрэщэе музыкэр) духовой оркестрэм пае, адыгэ къэшъо орэдхэу «Зэфакіу-1» ыкіи «Зэфакіу-2» ансамблэм, фортепианэм пае пьесэхэр, «СичІыгу», «Сихэгъэгу» зыфиlохэрэ тхыгъэхэу духовой оркестрэм пае произведениехэр ыкІи орэдхэр хо-

рым ыкІи ансамблэм апае къыдигъэкІыгъэх. Лъэпкъ Іэмэпсымэхэм яоркестрэ пае къэшъо ыкІи лирическэ орэдэу ыгъэхьазырыгъэри, хорым пае музыкэу орэд 60 зыхахьэу зэригьэзэфагьэри, «Нарты» зыфиlорэ кантатэри Тыкъом итворческэ кіуачіэ къыкіэкіуагьэх, лъэпкъ искусствэм ахэр пытэу хэуцуагъэх. Къэплъанэ тэ тиорэдхэм, мэкъамэхэм ямызакъоу, адыгэ диаспорэм илъэпкъ музыкэ (Тыркуем, Сирием, Иорданием, Израиль къащекІокІырэ мэкъамэхэм) дэгъоу Іоф адишіагъ. Іахьищ хъоу, адыгэ лъэпкъ мэкъэми 150-рэ тхылъ зырызэу, хорым, духовой оркестрэм апае къыдигъэкІыгъэх.

Мыщ дэжьым къыщыхэгъэшыгъэн фае лъэпкъ композитор ІэпэІасэщтыгьэ Тхьабысым Умарэ итворчествэ нахь куоу къызэІухыгъэным мыпшъыжьэу зэрэпылъыгъэр, тхылъхэри къызэрэхиутыгъэхэр.

Тыкъо Къэплъанэ зэчый ин зыхэлъ творческэ цІыф шІэгъуагъ, педагог дэгъугъ, пэщэ гупсэфыгь, Іофыр, музыкэр лъэшэу зикІэсагьэх. Ащ имэкъамэхэр, сыд жанрэм илъхэми, гохьых, мэкъэ зэхэт хорым Іоф дэшІэгьэныр тэрэзэу, духовой оркестрэм лъапсэ егъэгьотыгьэныр дахэу зэшІуихыгь. КІэлэегьэджэ дэгьугь Тыкьор, зэхэщэкіо чаныгъ, композитор иныгь. Лъэпкъ искусствэр лъызыгъэкІотэгъэ цІыф гъэсэгъагъ, тилъэпкъ музыкальнэ тарихъ ащ ыціэ хэпчынэу щымытэу чіыпіэ щыриі, Іофшіэгъэ ин къыгъэнагъ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

ТШІЭМЭ ТШІОИГЪУ

Хэта сурэтым итхэр?

Къалэу Шъачэ и ПсышІопэ сурэтыр къыгъэкІэрэкІагъ, мэрайон хэхьэрэ поселкэу Шэхапэ (Головинкэ) щыпсэурэ Нэпсэу Мухьдин Осмэн ыкъом итхыгьэ тхьапэ къытlукlагь. Ащ нэбгырэ куп ясурэттехыгъэ ин кІыгъу. Гуфаплъэу уеплъымэ, унаІэ зытеозыгъадзэрэр мы кІалэхэр зэрэныбжыкІэхэр ыкІи зыгорэм зэрэшелжэхэрэр ары. Ежь письмэр къэзытхыгъэм къызэриІорэмкІэ, сурэтым тарихъ мэхьанэ иІ.

ИкІыгъэ лІэшІэгъум ия 20рэ илъэсхэм, илъэси 100-кІэ узэкІэІэбэжьмэ, атырахыгъагъ. Сурэтым итхэр кІэлакІэх, къалэу Уфа медрысэу дэтым сэхъутэ хъунхэм щыфагъэсэнхэу агъэкІогъагъэхэр арых.

Сурэтыр лъэшэу ІэпкІэ-лъапкІзу зэрэгьэпсыгьэм гу льыотэ. Карттехыр зэрегугъугъэр мыгъуащэу, кІэлакІэхэр дахэу, зэкІэупкІагъэу ыгъэтІысыгъэх. Уахътэу тешІэжьыгъэм емылъытыгъэу, нэбгырэ пэпчъ ынэгуи, итеплъэ-шъуаши, игъэпсыкІи лъэшэу зэхэугуфыкІыгъэх. Адыгэ шъуашэр — цыер зыпкъ къешІэкІыгъэ нэбгыритІур пстэумэ абгъукІэ зэригъэуцугъэм хьанэ ухыгъэ ащ фишіыгъ.

Адыгэ шъуашэм идэхагъэ, ар зыщыгыр бжышо зэрэкіэхъукІырэр джыри зэ нафэ къытфэхъугъ.

Ежь Нэпсэу Мухьдин къызэриюрэмкіэ, мы сурэтыр ежьыркІэ анахь зыгъэлъапІэрэр ятэу Нэпсэу Осмэн ХьакІмафэ ыкъор зэрахэсыр ары. Ар щысхэмкІэ, джабгъумкІэ укъикІмэ, ятІонэрэ.

Нэпсэу Осмэн 1897-рэ

ильэсым шапсыгьэ къуаджэу ШІоикъо (Большой Псеушхом) къыщыхъугъ. Уфа медрысэу дэтыгьэм щеджэнэу агьэкІуагьэмэ ашышыгъ.

Зэоужым, хэку музеир зэтырагъэпсыхьажьы зэхъум, Шэхапэ щыІэгъэ этнографическэ купым бэ материалэу къыугъоигъагъэр. Ахэм мы сурэтым иоригинал янэ къелъэјухи зэрэІахыгъагъэр Мухьдинэ къешІэжьы ыкІи къеІотэжьы. Зэ-

рајуагъзу, пјалъз тешји, сурэтыр къыратыжьыгь, ау апэрэ сурэттехыгъэр арымырэу, ащ тырашІыкІыгъэр (копиер) арэу къычІэкІыгъ. Сурэтыр дэеп, ау агу къэмыкІыгъэр сурэт шъхьаІэм ыкІыбкІэ тетхэгьэгьэ льэкъуацІэхэр къытыратхэжьынхэр ары. Сурэтыр ащ мэкъэнчъэ ышІыгъ.

 Сэ аш дэжьым үнэм сисыгъэп, институтыр къэсыухыгъэу Темырым Іоф щысшІэщтыгъ, — къетхы Мухьдинэ,

- арыти, сурэтым щыкІагъэ фэхъугъэми зыми гу лъитагъэп. ЫужыІокІэ сэ музеим и юфышІэхэм лъэІукІэ зафэзгьэзагь, ау сурэтыр къагъотыжьыгъэп.

Нэпсэу Осмэн заом кІуи, къыгъэзэжьыгъэп. Сурэтым итхэм ацІэхэри мыгъэунэфыгъэхэу къэнагъ. Авторым къызэриІорэмкІэ, Хьаткъо Ахьмэд

ыкІи Цуамыкъор зыгорэущтэу ытхьакІумэ къинагъэх, ау ишъыпкъапІэ ышІэрэп. Ыужым Хьаткъом исурэтэу гъэзетэу «Адыгэ макъэм» рилъэгъуагъэр ахэтмэ ыlуи лъыхъугъ, ар ежь ятэ нахьи илъэсиплыкІэ нахь ныбжьыкІэми, ахигъотагъэп.

Джы зымыгъэгупсэфырэ сурэтым итхэр гъэзетеджэхэм алъэгъухэмэ, зыгорэущтэу хэти ие къышіэжьыным, ыціэ къыриІоным, къэтхэным щыгугъэу къигъэхьыгъэ сурэтыр къыхэтэуты.

Гъэзетеджэхэр, мыхэм къэшъушІэжьыгьэ горэ къахэкІымэ, ыцІ, ылъэкъуацІ, ятэ ыцІ, къуаджэу зыщыщыр тэжъугъэшІэнхэу тышъолъэlу. Джащ фэдэу, ежь письмэм иавтор шъуфэтхэн шъулъэкІыщт мы адресымкІэ:

Пер. Правды, дом 1а, поселок Головинка, Лазаревский район Сочи, Напсо Мугдину Османовичу

ПэшІорыгъэшъэу, «тхьашъуегъэпсэу» шъотэю.

ДЗЭУКЪОЖЬ Нуриет.

ГЪЭТХАПЭМ И 7-Р — ПСАУНЫГЪЭМ И ДУНЭЕ МАФ

Зынахь лъапіэ щымыіэ баиныгъ

ЦІыфым ипсауныгъэ ежьежьырэу къыухъумэным фэпlугъэным мэхьанэшхо иІ. ИцІыкІугьом къыщегьэжьагьэу хэти пэшІорыгъэшъ медицинэ Іофтхьабзэхэр дызэрахьэхэзэ къызытэджыкіэ, зэпамыхырэ узхэм арылІыкІыхэрэм япчъагъэ къыщыкІэщтэу теубытагъэ хэлъэу къаlо специалистхэм.

Урысыем щыпсэухэрэм япсауныгъэ къэухъумэгъэным, «здоровый образ жизни» зыхьыбэрэмкІэ лъапсэ афэхъухэрэр щыгъэзыегъэнхэр, а щынагъор зышъхьарытхэр къыхэгъэщыгъэнхэр ыкІи алъыплъэгъэныр ары.

Зэпамыхырэ узхэр нахьыбэрэмкІэ къызыхэкІхэу специалистхэм альытэхэрэм ащыщых тутынэшъоныр, аркъым упыщэгьэныр, лъыдэкlyаер, «физическая активность» зыфаloрэм уищыІэкІэ-псэукІэ чІыпІэ щыримыІэмэ, нэмыкІхэри. ЦІыф-

фагорэм нахьыбэу тещэгъэнхэм фытегъэпсыхьэгъэ программэм къызэрэдилъытэу, субъект 83-мэ зыныбжь икъугъэхэм апае псауныгъэм и Гупчэ 502рэ къащызэІуахыгъ. Ахэм медицинэ уплъэкІун зэфэшъхьафхэр ыпкіэ хэмыльэу ціыфхэм ащафагъэцакІэ.

Тэ тиреспубликэ псауныгъэм и Гупчэ 2010-рэ илъэсым имэзэе мазэ къыщыублагъэу Іоф щешіэ, ар хэхьэ пэшіорыгъэшъ медицинэ ІофтхьабзэхэмкІэ Адыгэ республикэ Гупчэм. А зыр ары мы лъэхъаным Адыгеим итыр зыныбжь икъугъэхэм апае. Пшъэрылъ шъхьаlэу а медицинэ учреждением иІэр зэпамыхырэ узхэм (гу-лъынтфэ узхэм, онкологием, жьыкъэщапІэхэм хэужъыныхьэгъэ узэу яІэхэм, шъоущыгъу узым) арыліыкіыхэрэм япчъагъэ нахь макІэ хъуным фэшІ ахэм на-

хэм а зэкlэми защаухъумэн зэралъэкІыштымкІэ Гупчэм иІофышІэхэр ІэпыІэгъушІу афэхъух. Мыщ дэжьым къыхэгъэщыгъэн фае псауныгъэм и Гупчэ республикэм шыпсэvхэрэм ямызакъоу, Урысыем ичІыпіэ зэфэшъхьафхэм къарыкіыгъэхэри ыпкІэ хэмылъэу зэриштэхэрэр, паспортымрэ полисымрэ аІыгъхэмэ, медицинэ уплъэкІунхэр зэрафашІыхэрэр.

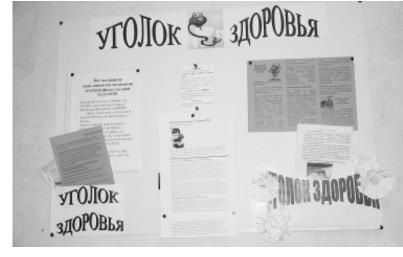
Мыщ щызэбгъэшІэн плъэкІыщт гу-лъынтфэ ыкІи жыыкъэщэпІэ системэм, нэхэм язытет, цэхэм, цэлым зэхъокіыныгъэ афэхъугъэу уяІэзэн ящыкlагъэмэ, шъоущыгъоу ыкlи холестеринэу лъым хэлъыр зыфэдизыр. Ахэр зауплъэкlухэрэм ыуж врачыр ІэпыІэгъу къыпфэхъу. Нэбгырэ пэпчъ фитыныгъэ и Іэзэн физкультурэм исыхьатхэм кІонэу, «Псауныгъэм иеджапІ» зыфиІорэми

щеджэнэу. Ахэм ащыпшІэщт уилъыдэкІуае узэрэфэсакъыщтыр, тутыныр чІэбдзыжьыным иамалхэр, уищыІэкІэ-псэукІэ зэблэпхъунышъ, уипсауныгъэ бгъэпытэным, ар къэуухъумэным уфежьэн зэрэплъэкІыштыр.

ПэшІорыгьэшъ медицинэ ІофтхьабзэхэмкІэ Адыгэ республикэ Гупчэм иврач шъхьаІэу Мэт Заремэ къызэрэхигъэщырэмкІэ, «Псауныгъэм и Гупч» зыфаюогьэ медицинэ учреждением Іоф ышІэу зыригъэжьагъэм къыкІоцІ нэбгырэ мин 22-м нахьыбэ къяолІагъ. Ахэм ащыщэу мин 11-м ехъум уз мынуах ехеІк дехфаахашефев ишынагъо къашъхьарыхьагъэу агъэунэфыгъ, нэбгырэ 9391-р егъэджэн Іофтхьэбзэ зэмыліэужыгъохэм ахэлэжьагъэх, япсауныгьэ зэрагьэпытэщтым ахэр фагъэсагъэх.

2011-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу Адыгэ Республикэм псауныгъэм и Гупчи. Илъэс 17-м нэс зыныбжьхэм ыпкіэ хэмылъэу ащ япсауныгъэ щауплъэкІун алъэкІыщт. Ар хэхьэ кІэлэцІыкІу диагностическэ Гупчэм. Ащи пшъэрылъэу иІэхэр зыныбжь икъугъэхэм адэлэжьэрэ Гупчэм фэдэх.

— ИкІыгъэ илъэсым, — elo

кІэлэцІыкІухэм япсауныгьэ къэухъумэгъэным фэлэжьэрэ Гупчэм ипащэу Лые Саидэ. нэбгырэ 2050-рэ къытэолІагъ. Ахэм зэкІэми уплъэкІун зэфэшъхьафхэр ядгъэкІугъэх. Ипсауныгьэ изытет ельытыгьэу врач гъэнэфагъэхэм адэжь нэужым дгъакІохэрэри ахэм ахэтых, уз горэ иІэ хъуным ищынагьо къэуцугьэу дгьэунэфыгъэмэ, илъэсым къыкоци кІэлэцІыкІум тылъэплъэ, ипсауныгъэ къызэтегъэнэгъэным епхыгъэ Іофтхьабзэхэр зетэ-

Республикэм ичІыпІэ зэ-

фэшъхьафхэм кІэлэцІыкІухэр къызэрарыкІыхэрэм фэдэу гъунэгъу Краснодар краим щыщхэри мыщ къащэх, пстэуми ыпкіэ хэмылъэу медицинэ уплъэкІунхэр арагъэкІух паспортымоэ медицинэ полисымоэ яІэхэмэ.

– «Псауныгъэм иеджапІ» зыфатІорэм фэдиплІ тиІ, ею тигущыІэгъу. — Ахэм кІэлэціыкіухэр къякіуаліэх, специалистхэм Іоф ащадашІэ.

ЦІыфым ипсауныгъэ ежь имызакъоу, къэралыгъоми ибаиныгъэ шъхьаІ. Ар къагурыІозэ, къэралыгьо пащэхэм мылъкушхо халъхьэ псауныгъэр къэухъумэгъэным икъулыкъу. Мы гупчэхэу непэ зигугъу къэтшІыгъэхэри а баиныгъэм иухъумакІохэм ащыщых. Мыхэм яІофышІэхэм ыкІи медицинэ къулыкъум зищыІэныгъэ епхыгъэ пстэуми тафэгушІо псауныгьэм и Мафэ ехъулІэу ыкІи тафэлъаю яюфшэн гухахъо хагъуатэу, шІуагъэ къахьэу илъэсыбэрэ лэжьэнхэ амал агъотынэу.

ЖАКІЭМЫКЪО Аминэт.

Сурэтхэр зыныбжь икъугъэхэм апае псауныгъэм и Гупчэ къыщытырахыгъэх.

Тезыхыгъэр Іэшъынэ Аслъан.

Зигъо Іофыгъом тегущыІагъэх

Псауныгъэм и Мафэ фэгъэхьыгъэу Роспотребнадзорым АР-мкіэ и Гъзіорышіапіэ пресс-конференцие щык*і*уагъ. Ащ хэлэжьагъэх псауныгъэр къзухъумэгъэнымкіэ АР-м иминистрэ иапэрэ гуадзэу Галина Савенковар, Роспотребнадзорым испециалистгалина Савенковар, том эксперт шъхьаюу Шэуджэн Нуриет, пэшюрыгъэшъ медицинэ Іофтхьабзэхэмкіэ Адыгэ республикэ Гупчэм иврач шъхьаюу Мэт Заремэ, нэмыкіхэри.

Іофтхьабзэр зэрищагь Роспотребнадзорым AP-мкIэ и ГъэІорышІапІэ ипащэу Сергей Завгороднем. Ащ ипэублэ гущыІэ къызэрэщиІуагъэу, 1948рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу мы мафэр хагъэунэфыкІы.

— 2014-рэ илъэсым псауныгъэм и Мафэ зыфэгъэхьыгъэщтыр «трансмиссивнэ» зыфагорэ узхэр ары. Ахэр аргьойхэмрэ бамыкІхэмрэ зэрахьэх. Ахэм тиреспубликэ зыщамыушъомбгъуным пае Іофтхьэбзэ зэфэшъхьафхэр зэхэтэщэх, — elo Сергей Завгороднем.

БамыкІхэм зэрахьэрэ узхэм

ащыщ «клещевой боррелиоз» зыфаюрэр. 2011-рэ илъэсым зэ, 2012-рэ илъэсым тфэгьогогъо ар тиреспубликэ щагъэунэфыгъ.

ЦІыфхэр чІыпІэ зэфэшъхьафэу зыдакІохэрэм зыщафэсакъыжьынхэу, бамыкІыр къызяцакъэкіэ, шіокі имыі у врачыр къызэрагъэплъын зэрэфаер агурыдгъэІонэу ары пшъэрылъ шъхьајзу тијэр, — ејо Шзуджэн Нуриет.

Мыщ фэдэ гумэкІыгъоу къэуцухэрэр нахь макІэ хъунхэм меІхауак и метра и мет ыкІи мэкъуогъум цІыфхэм зызыщагъэпсэфырэ, былымхэр зы-

щахъурэ чІыпІэхэм бамыкІхэм фэдэ гумэкІыгъо яІэу нэбгыягъэкІодын пае уц зэфэшъхьафхэр атыракіэх. Былымхэр арышъ бамыкіхэр анахьэу къызэкіухэрэр, ахэм уцхэр ащафэх.

Илъэс къэс нэбгырэ 500-м ехъу бамыкІхэр къяцэкъагъэкъяуаліэ. 2014-рэ илъэсым мыщ гъозагъэх.

рэ 12 агъэунэфыгъ, ахэм ащыщэу нэбгыри 6-р сабыеу къычІэкІыгъ.

БамыкІхэр къыомыцэкъэнхэм пае узэрэзекІон фаем прессконференцием къекІолІагъэхэр хэу ІэзэпІэ учреждениехэм специалистхэм нэужым щагъэ-

Уцым къыщызыкІухьэ зышІоигьом зыщигьэгьупшэ хъущтэп зыфэсакъыжьын, тэрэзэу зифэпэн, пкъышъолым щыщэу къэлъэгъорэ чІыпІэхэм бамыкІыр къязымыгъэкІолІэщт уцыр ащифэн зэрэфаер.

ГЪОНЭЖЬЫКЪО Сэтэнай.

Адыгэ

гъэкіырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет Адресыр: ур. Кре-

Редакциер зыдэщыІэр:

стьянскэр, 236

385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79, редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,

редактор гуадзэрпшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр:

52-16-77. E-mail: adygvoice@mail.ru

дзюдо

Европэм и Кубок фэбэнэщтых

Урысыем дзюдомкіэ изэнэкъокьоу Тюмень щыкіуагъэм илъэс 23-м нэс зыныбжь калэхэр, пшъашъэхэр щызэlукlагъэх. Адыгэ Республикэм ибэнакlохэр Къыблэ шъолъырым ихэшыпыкІыгъэ командэ хэтыгъэх, медальхэр къахьыгъэх.

7 алырэгъум щянэкъокъугъ. Адыгэ къэралыгъо университетым физкультурэмкІэ ыкІи дзюдомкІэ и Институт щеджэрэ Мерэм Андзаур, кг 60, ящэнэрэ чІыпІэр къызехьым, тиспортсменхэр ыгьэгушІуагьэх. ЗэкІэми апэу гьэхъагьэ зышІыгьэ А. Мерэмым тибэнакІохэм агу къыІэтыгъ. Ащ иапэрэ тренерыр Акъущэ Мыхьамод, джы зыгъасэрэр Беджэлды Вячеслав.

Хьакурынэ Хьазрэт, кг 100, финалым щыбэнагъ. Москва къикІыгъэ кІалэр къытекІуагъэми, тибатыр ятІонэрэ чІыпІэр къызэрэдихыгъэр шіушіагъэкіэ фэтэ-

Тиреспубликэ икІыгъэ кІэли льэгъу. Хьазрэт Хьакурынэхьаблэ щапІугь, иапэрэ тренерыр Бэгьэдыр Руслъан. ФизкультурэмкІэ Институтым нарт шъаор щеджэ, Беданэкъо Рэмэзан ары итренерыр.

Арман Галстян, кг 100, ятфэнэрэ чІыпІэр къыдихыгъ. Медаль къыфамыгъэшъошагъэми, иухьазырыныгъэкІэ къахэщыгъ.

Мэлыщэ Ахьмэд, кг 100-м къехъу, тыжьын медалыр къыдихыгь. Москва къикІыгъэ спортсменыр финалым къыщытекІуагъ. Тибатыр Пэнэхэс щапІугъ, иапэрэ тренерыр Нэпсэу Байзэт, мы уахътэм ипащэр Бастэ Сэлым.

Москва икомандэ апэрэ чІы-

пІэр ыхьыгъ. Чэчэным испортсменхэр ятІонэрэ хъугъэх. Адыгеим икомандэ ящэнэрэ чІыпІэр къыдихыгъ.

Урысыем ишъолъырхэмкІэ апэрэ чІыпІэр Темыр Кавказым икомандэ фагъэшъошагъ, Къыблэ шъолъырым ятІонэрэ чІыпІэр къыдихыгъ.

Адыгеим испортсменхэу апэрэ чІыпІитфыр къэзыхьыгъэхэм ащыщхэр Урысыем ихэшыпыкІыгъэ командэ аштагъэх. ЖъоныгъокІэ мазэм Европэм и Кубок икъыдэхын фэгъэхьыгъэ зэнэкъокъоу Оренбург щык ощтым тиреспубликэ илІыкІохэр хэлэжьэщтых.

Адыгеим икомандэ игъусэхэу Тюмень щыІагьэх тренерхэу Беданэкъо Байзэтрэ Бастэ Сэлымрэ. НэбгыритІуми къызэраІорэмкіэ, тибэнакіохэм зэхэщакіохэр къащытхъугъэх. Европэм и Кубок, нэмыкіхэм афэбэнэнхэмкіэ ухьазырыныгьэ дэгьу къагьэлъэгъуагъ.

Сурэтым итхэр (сэмэгумкІэ укъикіызэ): Мерэм Андзаур, Беданэкъо Байзэт, Бастэ Сэлым.

ВОЛЕЙБОЛ. УРЫСЫЕМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

КІ эух зэіукі эгъ ухэр

Телефонкіэ къатыгъ. Урысыем волейболымкіэ изэнэкъокъоу апшъэрэ купэу «Б»-м щыкюрэм мыекъопэ «Динамо-МГТУ-р» хэлажьэ. Къалэу Тверь щызэхащэгъэ кізух ешізгъухэм тиспортсменхэм ящэнэрэ чіыпіэр къыщыдахыгъ.

«Динамо-МГТУ-м» итренер шъхьаІэу, Адыгэ Республикэм

изаслуженнэ тренерэу Павел Зборовскэм къызэрэтиГуагъэу,

«Искра-2» Одинцово 3:2-у, «Дагъыстан» Махачкала 3:1-у тикомандэ къытекІуагъэх. «Динамо-МГТУ»-м 3:2-у «Спартак» Москва, «Тверь» Тверь 3:1-у, «Ростов-Волей» Ростов-на-Дону 3:1-у къашІуихьыгъ.

Тверь щызэlукlагьэхэр Урысыем изэнэкъокъу я 7 — 12-рэ чІыпІэхэм щафэбэнагъэх. Адыгеим икомандэ я 9-рэ чІыпІэр къыфагъэшъошагъ. Тверь щызэlукІэгъэ командэхэм купым чІыпІзу къыщыдахыгьэр зэтэгъапшэ.

- 1. «Тверь» Тверь
- 2. «Дагъыстан» Махачкала
- 3. «Динамо-МГТУ» Мыекъуапэ
- 4. «Искра-2» Одинцово
- 5. «Спартак» Москва
- 6. «Ростов-Волей» Ростов.

БАСКЕТБОЛ. АПШЪЭРЭ КУПЭУ «Б»-р

Джыри зэ текіонэу тежэ

«Согдиана-СКИФ» Воронеж — «Динамо-МГТУ» Мыекъуапэ — 71:77 (20:25, 17:18, 20:17, 14:17). Мэлылъфэгъум и 5-м Воронеж щызэдеш агъэх. «Динамо-МГТУ»: Гапошин — 12, Хмара — 3, Фещен-ко — 33, Воротников — 12, Болотских — 2, Лундако - 5, Широков — 8, Дудко — 2.

изэнэкъокъоу апшъэрэ купэу щызэјукјагъэхэм яешіэгъоу Воронеж щыкіуагъэм икіэух тигъэгушІуагъ. Мыекъопэ тренер шъхьа-Іэу, Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренерэу Андрей Синельниковым зэрилъытэрэмкІэ, тиспортсменхэм яІэпэІэсэныгъэкІэ къахэщыгъэх Иван Фещенкэр,

Урысыем баскетболымкІэ Сергей Воротниковыр, Артем Гапошиныр. И. Фещенкэм очкоуи «Б»-м щык юрэм ифиналныкъо 3 дзыгьохэр гьогогьуи 6 хъагьэм ригъэфагъэх. ЯтІонэрэ зэпыугъом ыуж Воронеж икомандэ очкоуи 6-кІэ тапэ ишъыгъагъэми, тиспортсменхэм хэкlыпlэшlухэр къагъотыгъэх. Хъагъэм Іэгуаор радзэным фэшІ зэгурыІоныгъэу ахэлъыр бысымхэм агъэшІагъоштыгъ.

Зэіукіэгъур кіэухым зышыфэкІоным «Динамо-МГТУ-р» нахьыбэрэ ыпэкІэ илъэу фежьагь. «Согдиана-СКИФ-р» ащ фэдэ ешlакІэм фэмыхьазырэу къычІэкІыгь.

«Динамо-МГТУ-р» финалым хэхьаным пае джыри зэ Воронеж икомандэ текіон фае. Мэлылъфэгъум и 8 — 9-м ешІэгъуитІу Мыекъуапэ щызэдыряІэнэу щыт. Тиспортсменхэм непэ текІоныгьэр къызыдахыкІэ и 9-м командэхэр зэдешІэщтхэп. Адыгеим икомандэ гъэхъагъэ ышІынэу фэтэІо.

ЕшІэгъухэм дэгъоу ахэлэжьагъэх

Азербайджан ихэшыпыкІыгъэ гандбол командэу Мыекъуапэ къэкІуагъэм «Адыифыр» гъогогъуищэ дешlагъ. Тигандболист-

кэхэу Ольга Исаченкэр, Юлия Куцеваловар, Уджыхъу Заремэ ныбджэгъу ешІэгъухэм ахэлэжьагъэх.

Сурэтым итхэр (сэмэгумкІэ укъикІызэ): Ольга Исаченкэр, Юлия Куцеваловар, Уджыхъу Зарем.

> НэкІубгьор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТІЫЛЪ Нурбый.

Зыщаушыхьатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтын--ыаткі піли сілмех ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чІыпІэ гъэІорышІапІ, зэраушыхьатыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

OAO-y «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

> Пчъагъэр 4000 Индексхэр 52161 52162 Зак. 935

Хэутыным узщыкІэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00 ЗыщыкІэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00

> Редактор шъхьаІэр

Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр

МэщлІэкъо Саид

Редактор шъхьаІэм игуадзэр пшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр Хъурмэ Хъусен